

Załącznik nr 1
do Uchwały Nr 2/2017
Prezydium Polskiej Komisji Akredytacyjnej
z dnia 12 stycznia 2017 r. ze zm.
(Tekst ujednolicony)

RAPORT Z WIZYTACJI
(profil ogólnoakademicki)

dokonanej w dniach 21-22 maja 2018 r.

na kierunku „nauki o rodzinie” prowadzonym na Wydziale Teologii

Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego im. Jana Pawła II

w Lublinie

Warszawa, 2018

Spis treści

1. Informacja o wizytacji i jej przebiegu	4
1.1. Skład zespołu oceniającego Polskiej Komisji Akredytacyjnej.....	4
1.2. Informacja o procesie oceny	4
2. Podstawowe informacje o programie kształcenia na ocenianym kierunku.....	5
3. Ogólna ocena spełnienia kryteriów oceny programowej	5
4. Szczegółowy opis spełnienia kryteriów oceny programowej.....	8
Kryterium 1. Koncepcja kształcenia i jej zgodność z misją oraz strategią uczelni.....	8
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 1	8
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	12
Dobre praktyki	12
Zalecenia	12
Kryterium 2. Program kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia	13
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 2.....	13
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	20
Dobre praktyki	21
Zalecenia	21
Kryterium 3. Skuteczność wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia	21
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 3.....	22
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	25
Dobre praktyki	26
Zalecenia	26
Kryterium 4. Kadra prowadząca proces kształcenia	26
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	28
Dobre praktyki	29
Zalecenia	29
Kryterium 5. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w procesie kształcenia.....	29
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	30
Dobre praktyki	31
Zalecenia	31
Kryterium 6. Umiędzynarodowienie procesu kształcenia	31
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 6.....	31
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	32
Dobre praktyki	32
Zalecenia	32
Kryterium 7. Infrastruktura wykorzystywana w procesie kształcenia	32

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 7.....	32
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	33
Dobre praktyki	34
Zalecenia	34
Kryterium 8. Opieka nad studentami oraz wsparcie w procesie uczenia się i osiągnięcia efektów kształcenia	34
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 8.....	34
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	37
Dobre praktyki	37
Zalecenia	37
8. Ocena dostosowania się jednostki do zaleceń z ostatniej oceny PKA, w odniesieniu do wyników bieżącej oceny.....	38
Załączniki:.....	39
Załącznik nr 1. Podstawa prawna oceny jakości kształcenia.....	39
Załącznik nr 2. Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Załącznik nr 3. Ocena wybranych prac etapowych i dyplomowych.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Załącznik nr 4. Wykaz nauczycieli akademickich, którzy mogą być zaliczeni do minimum kadrowego kierunku (spośród nauczycieli akademickich, którzy złożyli oświadczenie o wyrażeniu zgody na zaliczenie do minimum kadrowego)....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Załącznik nr 5. Wykaz nauczycieli akademickich, którzy nie mogą być zaliczeni do minimum kadrowego kierunku (spośród nauczycieli akademickich, którzy złożyli oświadczenie o wyrażeniu zgody na zaliczenie do minimum kadrowego)....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Załącznik nr 6. Wykaz modułów zajęć, których obsada zajęć jest nieprawidłowa.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Załącznik nr 7. Informacja o hospitolowanych zajęciach i ich ocena.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.

1. Informacja o wizytacji i jej przebiegu

1.1. Skład zespołu oceniającego Polskiej Komisji Akredytacyjnej

Przewodniczący: prof. dr hab. Andrzej Łyda, członek PKA

Członkowie:

1. prof. dr hab. Piotr Morciniec – ekspert PKA
2. dr hab. Małgorzata Duda – ekspert PKA
3. mgr inż. Małgorzata Piechowicz – ekspert PKA ds. postępowania oceniającego
4. Błażej Papiernik – ekspert PKA ds. studenckich

1.2. Informacja o procesie oceny

Ocena jakości kształcenia na kierunku „nauki o rodzinie” prowadzonym na Wydziale Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego im. Jana Pawła II w Lublinie została przeprowadzona z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac określonych przez PKA na rok akademicki 2017/2018. Poprzednia ocena programowa, przeprowadzona w roku akademickim 2011/2012 r., zakończyła się przyznaniem oceny pozytywnej. Była to ocena powtórna po uprzednio przyznanej ocenie warunkowej, a kończąca sprawę Uchwała Nr 86/2012 Prezydium Polskiej Komisji Akredytacyjnej z dnia 22 marca 2012 r. w sprawie oceny jakości kształcenia na kierunku „nauki o rodzinie” prowadzonym na Wydziale Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia, wniosła wszystkie sformułowane uprzednio zastrzeżenia.

Wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z obowiązującą procedurą. Zespół Oceniający PKA zapoznał się z raportem samooceny przekazanym przez władze Wydziału. Wizytacja rozpoczęła się od spotkania z Władzami Uczelni oraz Wydziału, dalszy przebieg wizytacji odbywał się zgodnie z ustalonym harmonogramem. W trakcie wizytacji odbyły się spotkania ze studentami, pracownikami Wydziału, z osobami odpowiedzialnymi za funkcjonowanie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia, za prowadzenie kierunku studiów, praktyk, a także z przedstawicielami Samorządu Studentów oraz Biura Karier. Ponadto dokonano przeglądu wybranych prac dyplomowych i etapowych, przeprowadzono hospitacje zajęć oraz dokonano przeglądu bazy dydaktycznej wykorzystywanej w procesie dydaktycznym. Przed zakończeniem wizytacji dokonano oceny stopnia spełnienia kryteriów, sformułowano uwagi i zalecenia, o których przewodniczący Zespołu Oceniającego PKA oraz współpracujący z nim eksperci poinformowali władze Uczelni na spotkaniu podsumowującym.

Podstawa prawna oceny została określona w Załączniku nr 1, a szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji, uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego, w Załączniku nr 2.

2. Podstawowe informacje o programie kształcenia na ocenianym kierunku

Nazwa kierunku studiów	nauki o rodzinie
Poziom kształcenia	studia II stopnia
Profil kształcenia	ogólnoakademicki
Forma studiów	stacjonarne
Nazwa obszaru kształcenia, do którego został przyporządkowany kierunek	obszar nauk humanistycznych obszar nauk społecznych
Dziedziny nauki/sztuki oraz dyscypliny naukowe/artystyczne, do których odnoszą się efekty kształcenia na ocenianym kierunku	Dziedzina nauk humanistycznych: nauki o rodzinie Dziedzina nauk społecznych: pedagogika, psychologia, socjologia
Liczba semestrów i liczba punktów ECTS przewidziana w planie studiów do uzyskania kwalifikacji odpowiadającej poziomowi kształcenia	4 semestry – 120 pkt. ECTS
Specjalności realizowane w ramach kierunku studiów	Poradnictwo specjalistyczne Przedsiębiorczość społeczna
Tytuł zawodowy uzyskiwany przez absolwentów	magister
Liczba nauczycieli akademickich zaliczanych do minimum kadrowego	12
Liczba studentów kierunku	51
Liczba godzin zajęć wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich i studentów na studiach stacjonarnych	1010

3. Ogólna ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

Kryterium	Ocena stopnia spełnienia kryterium ¹ Wyróżniająca / W pełni / Zadawalająca/ Częściowa / Negatywna
Kryterium 1. Koncepcja kształcenia i jej zgodność z misją oraz strategią uczelni	W pełni
Kryterium 2. Program kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia	Zadawalająca
Kryterium 3. Skuteczność wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia	W pełni
Kryterium 4. Kadra prowadząca proces kształcenia	W pełni
Kryterium 5. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w procesie kształcenia	W pełni

¹ W przypadku gdy oceny dla poszczególnych poziomów kształcenia różnią się, należy wpisać ocenę dla każdego poziomu odrębnie.

Kryterium 6. Umiejscowienie procesu kształcenia	W pełni
Kryterium 7. Infrastruktura wykorzystywana w procesie kształcenia	W pełni
Kryterium 8. Opieka nad studentami oraz wsparcie w procesie uczenia się i osiągnięcia efektów kształcenia	W pełni

Jeżeli argumenty przedstawione w odpowiedzi na raport z wizytacji lub wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy będą uzasadniały zmianę uprzednio sformułowanych ocen, raport powinien zostać uzupełniony. Należy, w odniesieniu do każdego z kryteriów, w obrębie którego ocena została zmieniona, wskazać dokumenty, przedstawić dodatkowe argumenty i informacje oraz syntetyczne wyjaśnienia przyczyn, które spowodowały zmianę, a ostateczną ocenę umieścić w tabeli 1.

W odpowiedzi na Raport z wizytacji Zespołu Oceniającego Polskiej Komisji Akredytacyjnej kierunku „nauki o rodzinie” prowadzonym na Wydziale Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego im. Jana Pawła II w Lublinie w dniach 21-22 maja 2018 Uczelnia przesłała pismo z dnia 9 listopada 2018, w którym odniosła się do wszystkich zaleceń wskazanych w raporcie a w szczególności do zaleceń dotyczących Kryterium 2: *Program kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia*. Zespół Oceniający sformułował w przypadku tego kryterium sześć zaleceń. W opinii Zespołu Oceniającego Jednostka podjęła niezwłocznie działania naprawcze w zakresie wszystkich sześciu zaleceń, z czego w pięciu przypadkach działania te Zespół Oceniający uznaje za w pełni wystarczające. Po pierwsze w odniesieniu do zalecenia indywidualizacji ścieżki kształcenia w wymiarze nie mniejszym niż 30% liczby punktów ECTS dokonane zostały stosowne korekty. Po drugie w przypadku związanego z powyższym zaleceniem informowania kandydatów o możliwości otwarcia jedynie niektórych z oferowanych specjalności Jednostka wystąpiła do władz Uczelni z wnioskiem uruchomienie co najmniej dwóch specjalności. Po trzecie Jednostka zadeklarowała również wdrożenie procedur umożliwiających dostosowanie się przy najbliższej rekrutacji do zalecenia zapewnienia kryteriów selektywnych poprzez określenie kwalifikacji kandydatów. Po czwarte Jednostka wprowadziła również decyzją Rady Instytutu obowiązek informowania studentów o kryteriach oceny pracy studenta oraz wprowadziła procedury zapewniające zgodność problematyki prac dyplomowych z koncepcją kształcenia oraz dyscyplinami, do których odnoszą się efekty kształcenia. Po piąte odnosząc się do zalecenia dostosowania godzinowego wymiaru praktyk zawodowych, Jednostka podniosła wymiar praktyk do 60 godzin. W przypadku zalecenia dotyczącego lektoratu języka obcego Jednostka udzieliła wyczerpujących wyjaśnień, z których wynika, iż decyzją Senatu Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego lektorat języka obcego na studiach II stopnia ma charakter opcjonalny. Niemniej jednak, by sprostać zaleceniu Zespołu

Oceniającego Jednostka przedsięwzięła szereg działań motywujących studentów do korzystania z innych form kontaktu z językiem obcym.

Zespół Oceniający wziął pod uwagę przeprowadzone działania Jednostki i docenił wysiłek i szybką reakcję na zalecenia przedstawione w Raporcie. Zespół Oceniający uwzględnił argumenty Jednostki zawarte w nadesłanej korespondencji i podniósł ocenę w kryterium 2 z zadowalającej na w pełni.

Tabela 1

Kryterium	Ocena spełnienia kryterium¹ Wyróżniająca / W pełni / Zadowalająca/ Częściowa
Kryterium 2. Program kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia	W pełni

4. Szczegółowy opis spełnienia kryteriów oceny programowej

Kryterium 1. Koncepcja kształcenia i jej zgodność z misją oraz strategią uczelni

1.1. Koncepcja kształcenia

1.2. Badania naukowe w dziedzinie / dziedzinach nauki / sztuki związanej / związanych z kierunkiem studiów

1.3. Efekty kształcenia

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 1

1.1.

Koncepcja kształcenia na kierunku „nauki o rodzinie” prowadzonym na Wydziale Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego im. Jana Pawła II jest spójna z misją i strategią rozwoju uczelni oraz ze strategią i polityką zapewnienia jakości jednostki. Została wypracowana zgodnie z postanowieniami uchwały Senatu z dnia 29 maja 2014 roku w sprawie przyjęcia strategii rozwoju KUL na lata 2014-2020 (740/III/1), a także strategią Wydziału Teologii, związaną z optymalizacją programu studiów i przystosowaniem go do aktualnych wymogów rynku pracy oraz organizacją przedsięwzięć artystycznych i kulturalnych. W koncepcji tej uwzględniono podstawową misję i strategię Uczelni, wyrażającą się w dbałości o wysoki poziom badań naukowych i kształcenia akademickiego, pogłębianie i upowszechnianie chrześcijańskiej wizji człowieka i świata w kontekście wyzwań współczesności, troskę o zachowanie i rozwój polskiej tradycji i wychowywania pod tym kątem młodego pokolenia. Zgodnie z tym przesłaniem, Uczelnia prowadzi badania naukowe w duchu harmonii między nauką i wiarą, współtworzy chrześcijańską kulturę i dba o to, aby przepajając kategorie myślenia, kryteria ocen i normy działania treścią Ewangelii. Podstawowe filary koncepcji kształcenia na kierunku „nauki o rodzinie” tj. jakość, wartości i możliwości wskazuje ponadto raport Komisji ds. Polityki Informacyjnej KUL z dnia 19 czerwca 2017 roku.

Przedstawione w toku prowadzonej oceny programowej plany rozwoju koncepcji kształcenia potwierdzają uwzględnienie postępu w dziedzinach nauki oraz dyscyplinach naukowych, z których kierunek się wywodzi, co zapewnia się poprzez powiązanie koncepcji z prowadzoną przez nauczycieli akademickich działalnością naukowo-badawczą oraz ich dorobkiem naukowym i dydaktycznym w obszarze i dziedzinie nauk humanistycznych, w tym dyscyplinie nauki o rodzinie oraz obszarze i dziedzinie nauk społecznych, w tym dyscyplinach: pedagogika, psychologia, socjologia.

Fundamentem koncepcji kształcenia na wizytowanym kierunku „nauki o rodzinie” jest paradygmat personalistyczny, ponieważ uznawana i badana koncepcja człowieka jest elementem konstytutywnym badań nad rodziną. Rozumienie osoby i środowiska jej życia (rodziny) wyznacza zakres metodologicznych poszukiwań w ramach kierunku, dla którego prymat osoby stanowi najwyższy wyznacznik i dobro. Koncepcja kształcenia czerpie także z bogatej spuścizny personalistycznej refleksji naukowej Karola Wojtyły (Jana Pawła II), długoletniego pracownika naukowego KUL.

Główne założenia i cele polityki jakości kształcenia skupiają się na wypracowaniu programu kształcenia zgodnego z aktualnym stanem prawnym w szkolnictwie wyższym i przepisami prawa branżowego w ramach realizowanych specjalności, na dostosowaniu programu do potrzeb i zainteresowań naukowych studentów (z uwzględnieniem potencjału kadrowego

Wydziału) oraz do potrzeb i postulatów zgłaszanych przez interesariuszy zewnętrznych Wydziału, w tym potencjalnych pracodawców.

Dostosowując ofertę kształcenia do zmian zachodzących zarówno w naukach humanistycznych i społecznych, jak i w rzeczywistości społeczno-gospodarczej (tworzenie kolejnych specjalności: Poradnictwo specjalistyczne, Przedsiębiorczość społeczna, Asystentura rodziny) umożliwia się studentom elastyczne i efektywne dostosowywanie do warunków zmieniającego się rynku pracy.

Prowadzona przez Wydział Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego im. Jana Pawła II współpraca międzynarodowa jedynie w pewnej mierze (o czym szerzej w opisie kryterium 6 niniejszego raportu) umożliwia uwzględnienie w koncepcji kształcenia, sposobie jej realizacji i planach rozwoju kierunku umiędzynarodowienie procesu, poprzez wykorzystywanie wzorców wypracowanych w ośrodkach zagranicznych prowadzących kierunek „nauki o rodzinie”. W pracach nad koncepcją kształcenia czerpie się natomiast szeroko z doświadczeń innych polskich uczelni prowadzących oceniany kierunek studiów „nauki o rodzinie”, co zapewnia współpraca Instytutu ze specjalistami z Wydziału Studiów nad Rodziną UKSW, Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Instytutu Papieża Jana Pawła II w Warszawie, Wydziału Teologicznego we Włocławku, czy też Instytutu Nauk o Rodzinie Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego.

1.2.

Badania naukowe w Instytucie Nauk o Rodzinie i Pracy Socjalnej, prowadzącym wizytowany kierunek, mają charakter interdyscyplinarny, co odzwierciedla specyfikę dyscypliny „nauki o rodzinie”. Koncepcji studiów na wizytowanym kierunku odpowiadają prowadzone w jednostce badania naukowe. Wizytowana jednostka prowadzi badania naukowe w obszarach wiedzy, odpowiadających obszarom kształcenia, do których kierunek został przyporządkowany (nauki humanistyczne i społeczne), w dziedzinach nauki i dyscyplinach naukowych, do których odnoszą się efekty kształcenia.

Główny nurt badań wpisuje się w obszar nauk humanistycznych, w zakresie dyscypliny nauki o rodzinie, oraz w obszar nauk społecznych, w dyscyplinach: psychologia, socjologia, pedagogika. Badania prowadzone przez Instytut wpisują się w następujące zagadnienia należące do problematyki kierunkowej: koncepcja osoby ludzkiej w komunikacji interpersonalnej i medialnej badana z perspektywy funkcjonowania małżeństwa i rodziny we współczesnej przestrzeni społecznej, więzi rodzinne, wychowanie i zdrowia, w tym zdrowie prokreacyjne i styl życia rodziny, aksjologia rodziny, zagadnienia moralne życia małżeństwo-rodzinnego, struktura rodziny, wzorce osobowe w pedagogice rodziny, współczesne koncepcje małżeństwa i rodziny, opieka paliatywna i hospicyjna, patologia życia rodzinnego, zwłaszcza problem uzależnień, kierunki wspierania rodziny, system wsparcia społecznego rodzin z osobą z niepełnosprawnością, system wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem i będących w kryzysie, polityka społeczna na rzecz rodziny oraz praw rodziny w życiu społecznym, narodowym, państwowym, europejskim i globalnym, współczesne zagrożenia rodziny, wyznaniowa forma zawarcia małżeństwa cywilnego, duszpasterstwo rodzin, życie duchowe małżeństwa i rodziny, ekonomia społeczna i polityka społeczna, aspekty ekonomii rodziny oraz rozwoju społeczno-gospodarczego oddziałującego na rodzinę. Tematyczne wyliczenie egzemplaryczne potwierdza, że problematyka i kierunki badań realizowanych w Instytucie prowadzącym kierunek „nauki o

rodzinie” są zgodne z zakresem dziedzin oraz dyscyplin naukowych, do których odnoszą się efekty kształcenia dla tego kierunku.

Publikacje naukowe dokumentujące wyniki badań prowadzonych w Instytucie prowadzącym wizytowany kierunek wprost odnoszą się do wiodących aspektów nauk o rodzinie. Warto tu wskazać m.in. serię wydawniczą „W trosce o dobro małżeństwa i rodziny” obejmującą tłumaczenie i publikację w języku polskim dokumentów Papieskiej Rady ds. Rodziny i materiałów z Kongresów Teologicznych w ramach Światowych Spotkań Rodzin z Ojcem Świętym (opublikowano dotąd 5 tomów) oraz coroczny numer 10 „Nauki o rodzinie” czasopisma uniwersyteckiego „Roczniki Teologiczne” (12 pkt, B).

Działalność naukowa pracowników Instytutu owocuje przyznawanymi grantami, które nie tylko podnoszą potencjał naukowy badań, lecz także wprost lub pośrednio dotyczą problematyki kierunkowej. W okresie od ostatniej akredytacji przyznane zostały następujące: grant badawczy Ministra Zdrowia, 2018, nr umowy 294/HE/2018, temat: Hazard problemowy i patologiczny wśród osób odbywających karę pozbawienia wolności – diagnoza sytuacji oraz specyfika zjawiska – pogłębione badania jakościowe (Katedra Zdrowia Publicznego); grant badawczy Ministra Zdrowia, 2016, nr umowy 1/HM/2016, temat: Hazard w życiu seniorów (Katedra Zdrowia Publicznego); grant badawczy Ministra Zdrowia, 2016, nr umowy 1/HM/2016, temat: Hazard problemowy i patologiczny wśród osób odbywających karę pozbawienia wolności – diagnoza sytuacji oraz specyfika zjawiska (Katedra Zdrowia Publicznego); Złoty Grant Wydziału Teologii, 2016, temat: Polityka rodzinna Unii Europejskiej (Katedra Życia Społecznego Rodziny); Złoty Grant Wydziału Teologii, 2015, temat: Potrzeby edukacyjne pracowników socjalnych w obszarze przeciwdziałania samobójstwom w rodzinie (Katedra Życia Społecznego Rodziny); grant Fundacji Edukacja dla Demokracji w ramach programu RITA, 2015, temat: Wzmocnienie kapitału rodziny w sytuacji destabilizacji państwa ukraińskiego (Katedra Zdrowia Publicznego). Zwłaszcza granty dotyczące problematyki międzynarodowej przekładają się wprost na umiędzynarodowienie procesu kształcenia.

Interdyscyplinarny charakter i aktualna problematyka badań prowadzonych w jednostce umożliwiają osiągnięcie przez studentów wszystkich efektów kształcenia określonych dla ocenianego kierunku i realizacji programu studiów.

Wyraźnie widoczny jest wpływ badań prowadzonych w jednostce na koncepcję kształcenia, co przejawia się przede wszystkim obecnością w programie studiów większości, jeśli nie wszystkich treści tematycznych dochodzących do głosu w badaniach i publikacjach. Wyniki badań prowadzonych przez pracowników są systematycznie wykorzystywane do opracowywania treści przedmiotowych poszczególnych zajęć dydaktycznych, dzięki czemu przekazywana wiedza jest aktualna. Wyniki badań naukowych prowadzonych przez nauczycieli akademickich wizytowanego kierunku wykorzystywane są więc wprost w programie i procesie kształcenia na kierunku „nauki o rodzinie”. Elementem sprzyjającym umiędzynarodowieniu procesu dydaktycznego jest włączanie studentów w organizację i merytorykę międzynarodowych konferencji naukowych, które wprost wiążą się z problematyką kształcenia. Wyniki badań prowadzonych w jednostce wykorzystywane są w projektowaniu programu kształcenia na ocenianym kierunku. Wyniki badań naukowych projektu „Asystent rodziny – nowy zawód – nowe wyzwania” zostały wykorzystane w tworzeniu nowej specjalności na kierunku „nauki o rodzinie” – asystentura rodziny. Z kolei badania grantowe dotyczące więźniów

opuszczającym zakłady karne zostały wykorzystane do przygotowania programu studiów magisterskich z zakresu nauk o rodzinie dla więźniów zakładu karnego.

1.3.

W Uchwale Senatu KUL z dnia 22 marca 2018 (790/II/2) w sprawie przyporządkowania kierunku „nauki o rodzinie” do określonych obszarów kształcenia studia I i II stopnia prowadzone na Wydziale Teologii zostały przyporządkowane do obszaru i dziedziny nauk humanistycznych (dyscypliny: nauki o rodzinie) oraz obszaru nauk społecznych (dyscypliny: pedagogika, psychologia, socjologia), co jest spójne z treścią określonych dla kierunku efektów kształcenia. Informacje w Zintegrowanym Systemie Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym są zgodne z powyższą uchwałą Senatu. W toku przeprowadzonej wizytacji ustalono, iż prawidłowy sposób przyporządkowania efektów kształcenia do obszarów kształcenia, dziedzin i dyscyplin nauki, do których odnoszą się efekty kształcenia dla ocenianego kierunku studiów wskazano w Uchwale Senatu Uczelni. Istnieje jednak rozbieżność pomiędzy powyższym a zapisami w systemie POLON tak, aby odpowiadały stanowi faktycznemu tzn. przyporządkowywały kierunek do obszaru i dziedziny nauk humanistycznych (dyscypliny: nauki o rodzinie) oraz obszaru nauk społecznych (dyscypliny: pedagogika, psychologia, socjologia).

Jednostka prowadzi jedynie studia II stopnia w formie stacjonarnej. Przyjęte uchwałą Senatu efekty kształcenia zostały skonstruowane w taki sposób, że każdemu obszarowemu efektowi kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych odpowiada kilka kierunkowych efektów kształcenia. Efekty kierunkowe pokrywają wymagane efekty obszarowe w zakresie, w jakim kierunek nauki o rodzinie został przypisany do obszaru nauk społecznych i humanistycznych, oraz są z nimi spójne, we właściwy sposób definiują wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne doskonalone podczas studiów z zakresu nauk o rodzinie, w tym także niezbędne w pracy badawczej.

Szczegółowe efekty kształcenia sformułowane dla poszczególnych modułów zajęć są spójne z kierunkowymi efektami kształcenia, przy czym efekty kierunkowe przypisano tabelarycznie jedynie do modułów, natomiast pokrycie efektów kierunkowych przez poszczególne przedmioty znajduje się w sylabusach przedmiotów. Efekty kształcenia zdefiniowane dla praktyk zawodowych są spójne z efektami kształcenia określonymi dla ocenianego kierunku. Poprawny jest też zakres deklarowanych efektów oraz sformułowane dla praktyk cele (np. przygotowanie do praktycznego wykonywania zawodu w zakresie poradnictwa specjalistycznego, zintegrowanie teorii w praktycznym działaniu, zapoznanie studenta ze specyfiką pracy w poradnictwie specjalistycznym)

Wśród efektów kształcenia określonych dla ocenianego kierunku i dla modułów zajęć efektów znalazły się efekty związane z pogłębioną wiedzą, rozwiniętymi umiejętnościami badawczymi oraz rozszerzonymi kompetencjami w zakresie badań na obszarach, do których kierunek został przyporządkowany, a także w dyscyplinach, do których odnoszą się efekty kształcenia określone dla ocenianego kierunku. Efekty kształcenia dla ocenianego kierunku sformułowane są jednoznacznie i zrozumiale.

Kierunkowe efekty kształcenia nie są nadmiernie rozbudowane, przez co realna jest możliwość ich osiągnięcia przez studentów w ramach programu studiów. Stopień realizacji efektów kształcenia na ocenianym kierunku jest sprawdzalny.

Wśród kierunkowych efektów kształcenia nie uwzględniono właściwych dla studiów II stopnia umiejętności językowych na poziomie określonym przez Europejski System Opisu Kształcenia Językowego. W konsekwencji jednostka nie zapewnia realizacji efektów kształcenia w zakresie pogłębionej znajomości języka obcego na poziomie B2+ oraz w wyższym stopniu w zakresie specjalistycznej terminologii.

Jednostka nie prowadzi studiów niestacjonarnych na wizytowanym kierunku.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Wydział Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego im. Jana Pawła II w Lublinie prowadzący oceniany kierunek studiów „nauki o rodzinie” przygotował koncepcje studiów zgodnie z przyjętą przez uczelnię i wydział misją i strategią, biorąc pod uwagę potrzeby lokalnego rynku pracy oraz interesariuszy zewnętrznych.

Badania naukowe prowadzone na wizytowanym kierunku odpowiadają koncepcji studiów i zapewniają osiągnięcie przez studentów wymaganych efektów kształcenia. Problematyka podejmowanych badań dotyczy głównych nurtów badań nad rodziną zarówno w obszarze nauk humanistycznych, jak i społecznych, w należących do nich dyscyplinach naukowych, do których kierunek należy.

Zdefiniowane przez jednostkę efekty kierunkowe dla nauk o rodzinie są zasadniczo spójne z efektami obszarowymi, we właściwy sposób i w powiązaniu z pokrewnymi dyscyplinami nauk humanistycznych oraz społecznych definiują zakres wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, w tym niezbędnych w pracy badawczej. Zastrzeżenie dotyczy efektów związanych z kształceniem w zakresie języków obcych, o czym poniżej.

Ponieważ mamy do czynienia tylko ze studiami II stopnia, należy podkreślić, że zdefiniowane efekty kształcenia w istotnych aspektach rozwijają wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne w stosunku do efektów kształcenia na studiach I stopnia na kierunku „nauki o rodzinie”, co podkreślono przez celowy dobór określeń: „rozszerzone i pogłębione”. Szczegółowe efekty kształcenia sformułowane dla poszczególnych przedmiotów są spójne z kierunkowymi efektami kształcenia. Efekty kształcenia sformułowano jednoznacznie i klarownie.

Słabą stroną ocenianego kierunku jest brak kształcenia w zakresie języków obcych, co przekłada się na małą aktywność studentów w ramach programów wymiany akademickiej.

Dobre praktyki

brak

Zalecenia

Jednostka powinna:

1. niezwłocznie uzupełnić kierunkowe efekty kształcenia o efekt odnoszący się do nabycia umiejętności językowych na poziomie B2+ Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego..

2. zweryfikować zapisy w dokumentacji kierunku (POL-on) tak, aby odpowiadały stanowi faktycznemu: przyporządkowywały kierunek do obszaru i dziedziny nauk humanistycznych (dyscypliny: nauki o rodzinie) oraz obszaru nauk społecznych (dyscypliny: pedagogika, psychologia, socjologia),

Kryterium 2. Program kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia

- 2.1. Program i plan studiów - dobór treści i metod kształcenia
- 2.2. Skuteczność osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia
- 2.3. Rekrutacja kandydatów, zaliczanie etapów studiów, dyplomowanie, uznawanie efektów kształcenia oraz potwierdzanie efektów uczenia się

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 2

2.1.

Czas trwania kształcenia na studiach II stopnia wizytowanego kierunku obejmuje cztery semestry i jest wystarczający dla realizacji treści kształcenia oraz osiągnięcia wszystkich efektów kształcenia. Dla ukończenia studiów należy zdobyć 120 punktów ECTS. W przedłożonej Zespołowi Oceniającemu PKA dokumentacji (Raport samooceny) wskazano, iż liczba punktów ECTS przyporządkowanych modułom zajęć związanych z prowadzonymi badaniami naukowymi, służących zdobywaniu przez studenta pogłębionej wiedzy oraz umiejętności prowadzenia badań naukowych wynosi 32 pkt ECTS. Zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 18eb ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2017 r. poz. 2183, z późn. zm.), wymogiem przyjętego dla ocenianego kierunku studiów profilu ogólnoakademickiego, jest fakt, iż obejmuje on moduły zajęć powiązane z prowadzonymi w uczelni badaniami naukowymi oraz jest realizowany przy założeniu, że ponad połowa programu studiów określonego w punktach ECTS obejmuje zajęcia służące zdobywaniu przez studenta pogłębionej wiedzy. Przeprowadzona przez ekspertów Zespołu Oceniającego PKA wykazała, iż program studiów nauk o rodzinie obejmuje moduły zajęć związane z prowadzonymi badaniami naukowymi w dziedzinie nauk humanistycznych, którym przypisano punkty ECTS w wymiarze większym niż 50% liczby punktów ECTS przyjętych dla programu studiów (120 pkt ECTS), w związku z czym konieczne jest dokonanie korekty zapisów w dokumentacji kierunku tak, aby odpowiadały stanowi faktycznemu (ponad 60 pkt ECTS obejmuje zajęcia służące zdobywaniu przez studenta pogłębionej wiedzy).

W planie studiów poprawnie wyodrębniono moduły zajęć (dziewięć) i zasadniczo prawidłowo określono ich wymiar godzinowy. Zastrzeżenia dotyczą dwóch kwestii. Najpierw chodzi o czas trwania praktyk (zaledwie 20 godzin), który powinien zostać uzgodniony z zadeklarowanymi celami i efektami kształcenia, które sformułowano bardzo szeroko: przygotowanie do praktycznego wykonywania zawodu w zakresie poradnictwa specjalistycznego, zapoznanie studenta ze strukturą organizacyjną oraz specyfiką pracy w poradnictwie specjalistycznym, zintegrowanie zdobytej przez studenta w toku realizacji programu studiów wiedzy w praktycznym działaniu. Zastrzeżenia budzi więc wymiar godzin praktyk zawodowych w powiązaniu z zakładanymi dla tego modułu efektami i celami

kształcenia. Zapoznanie studenta ze strukturą organizacyjną oraz specyfiką pracy w poradnictwie specjalistycznym, czy też integrowanie zdobytej przez studenta w toku realizacji programu studiów wiedzy w praktycznym działaniu wymaga bowiem wyraźnego zwiększenia przyjętego obecnie czasu trwania praktyk zawodowych. Dobór miejsc praktyk zawodowych i ich liczba są poprawne, podobnie jak termin ich realizacji, jednakże przy obecnej liczbie godzin praktyk rodzą się uzasadnione wątpliwości co do realizacji efektów kształcenia przypisanych do praktyk zawodowych i możliwości ich osiągnięcia przez studentów.

Druga kwestia dotyczy zajęć do wyboru. Zgodnie z § 4 ust. 2 rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów (Dz. U. z 2016 r. poz. 1596 z późn. zm) program studiów umożliwia studentowi wybór modułów zajęć, którym przypisano punkty ECTS w wymiarze nie mniejszym niż 30% liczby punktów ECTS koniecznych do uzyskania kwalifikacji na ocenianym kierunku studiów II stopnia (36 pkt ECTS).

Studenci mają możliwość kształtowania swojej ścieżki kształcenia oraz profilowania jej zgodnie z własnymi zainteresowanymi poprzez wybór specjalności oferowanych w ramach kierunku „nauki o rodzinie”. Jednocześnie należy wskazać, iż przedmioty realizowane w ramach specjalności mogą być uznane za zajęcia „do wyboru”, wyłącznie wówczas, gdy wszystkie oferowane studentom specjalności są uruchamiane (nie tylko te, na które zgłosi się odpowiednia liczba kandydatów, co uznaje się za niewłaściwą praktykę „pozorowanego wyboru”).

Za niewłaściwą należy uznać praktykę oferowania przez jednostkę kandydatom pewnego katalogu specjalności i dopuszczania możliwości ich nieuruchomienia w przypadku zgłoszenia się zbyt małej liczby chętnych. Jest to o tyle niewłaściwe, iż oferta w zakresie specjalności często bywa jednym z głównych kryteriów wyboru uczelni i kierunku studiów. Trzeba też zauważyć, że informacja o możliwości otwarcia jedynie niektórych specjalności nie jest zamieszczona jest stronach rekrutacyjnych uczelni. Można więc przypuszczać, że przynajmniej niektórzy kandydaci nie mają świadomości, że wybrana przez nich specjalność może nie zostać uruchomiona.

W przypadku wizytowanego kierunku studiów nakład pracy niezbędny do osiągnięcia efektów kształcenia dla danego modułu, mierzonego liczbą punktów ECTS, oszacowany został poprawnie. Punktacja ECTS na ocenianym kierunku nie budzi zastrzeżeń – jest konsekwentna i zgodna z zasadami systemu ECTS (1 pkt ECTS = 25-30 godzin pracy – wg Regulaminu studiów KUL §19.). Uwagę zwraca jedynie fakt, że w modułach 2-4 pojawiają się istotne różnice w punktacji ECTS dla zajęć o tej samej liczbie godzin kontaktowych (30 godzin – 2 do 4 punkty ECTS). Oznacza to np. kilkakrotnie wyższy nakład pracy własnej studenta, ale ponieważ są to obciążenia realne, a specyfika zajęć może wymagać większej pracy własnej studenta, należy uznać takie zapisy za poprawne.

Na wizytowanym kierunku „nauki o rodzinie” (studia II stopnia) zajęcia prowadzone są w następujących zróżnicowanych formach zajęć i stosowanych metod kształcenia, służąc realizacji założonych efektów kształcenia: podające – wykład informacyjny, objaśnienie, opis; problemowe – wykład konwersatoryjny; aktywizujące – dyskusja powiązana z wykładem, dyskusja panelowa; eksponujące – film, prezentacja multimedialna; programowe – praca z komputerem i podręcznikiem metodycznym; praktyczne – ćwiczenia przedmiotowe, praktyki, seminaria i warsztaty. Odpowiednie formy zajęć są zasadniczo trafnie dobrane do różnych modułów i zakładanych efektów kształcenia. Adekwatna jest także proporcja liczby godzin

przypisanych poszczególnym formom. Ponad 60% zajęć prowadzonych jest metodami wymagającymi czynnego zaangażowania studenta. Ponadto szeroki wachlarz stosowanych metod różnych typów zachęca studenta do aktywności w procesie dydaktycznym, do samokształcenia i zorientowany jest na studenta. Przedstawiony arsenał metod kształcenia umożliwia osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia. Z drugiej strony studenci podkreślali jednak, że oprócz wiedzy teoretycznej, chcieliby zwiększyć możliwości zdobycia wiedzy praktycznej, której im brakuje w codziennej nauce na Wydziale. Zaznaczyli, iż byłiby zainteresowani zwiększeniem liczby zajęć mających na celu przekazanie im praktycznych aspektów powiązanych z ocenianym kierunkiem studiów. Ponieważ chodzi o studia II stopnia, studenci włączani są w prowadzone w jednostce badania naukowe.

Obydwa roczniki studiów na wizytowanym kierunku są nieliczne, co sprawia, że liczebność grup studenckich jest odpowiednia do poszczególnych form zajęć często nawet bez podziału na grupy i umożliwia realizację zakładanych efektów.

Harmonogram zajęć dydaktycznych na ocenianym kierunku jest zgodny z zasadami higieny procesu nauczania. Jego organizacja umożliwia studentom osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia, a harmonogram zajęć pozwala na uczestniczenie w wykładach ogólnouniwersyteckich, lektoratach oraz zajęciach wychowania fizycznego, a także na organizowanie własnej pracy badawczej.

Na kierunku „nauki o rodzinie” nie prowadzi się zajęć dydaktycznych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość.

Program studiów na wizytowanym kierunku i realizowany plan zajęć umożliwiają osiągnięcie efektów kształcenia założonych dla ocenianego kierunku studiów, a także realizację treści kształcenia w czasie przewidzianym na realizację programu studiów. Wyznaczone programem studiów nakłady pracy własnej studenta mierzone w punktach ECTS są realne i poprawnie przypisane do poszczególnych modułów, a w ich ramach do poszczególnych przedmiotów.

Treści programowe kierunku „nauki o rodzinie” są generalnie spójne z zakładanymi efektami kształcenia, po uwzględnieniu przedstawionych wyżej zastrzeżeń dotyczących kształcenia w zakresie znajomości specjalistycznego języka obcego i praktyk zawodowych. Program studiów na kierunku uwzględnia aktualny stan wiedzy i praktyki badawczej w dyscyplinie, do której należy kierunek kształcenia, jak też korzystają z wyników badań prowadzonych w Instytucie, który prowadzi oceniany kierunek.

2.2.

Kompleksowość i różnorodność problematyki oraz kierunków badań prowadzonych w ramach kierunku znajduje swoje odzwierciedlenie w aktywności naukowo-badawczej (udział w konferencjach naukowych i publikacje) studentów kierunku „nauki o rodzinie” (Wykaz najważniejszych osiągnięć naukowych, których autorami lub współautorami są studenci ocenianego kierunku, za lata 2013-2017). Bogata lista osiągnięć studentów kierunku potwierdza osiągnięcie przez nich efektów kształcenia umiejętności prowadzenia badań oraz kompetencji społecznych niezbędnych w działalności badawczej.

Ogólne zasady sprawdzania stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia reguluje ma poziomie Uczelni Zarządzenie Rektora KUL w sprawie systemu weryfikacji efektów

kształcenia z dnia 12.05.2015 r. W ramach Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia wprowadzono System weryfikacji osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia w zakresie poszczególnych przedmiotów/modułów, praktyk studenckich, a także procesu dyplomowania.

Poziom osiągnięcia efektów kształcenia na wizytowanym kierunku sprawdzany jest przy pomocy następujących metod weryfikacji: egzaminy ustne i pisemne, zaliczenia, prace etapowe, kolokwia pisemne, testy i recenzje, referaty przygotowywane przez studentów, przygotowanie zajęć wg konspektu, prezentacje multimedialne i badania empiryczne w ramach prac dyplomowych, a także obserwacja towarzysząca pracy studenta w trakcie zajęć. Metody weryfikacji osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia wskazane zostały w sylabusach poszczególnych przedmiotów. Wskazane tam metody realizowane są w procesie kształcenia na wizytowanym kierunku, co potwierdzili studenci obecni na spotkaniu z ekspertem studenckim

Zasadniczo zarówno egzaminy ustne (podsumowanie egzaminu przez prowadzącego go nauczyciela akademickiego), jak i pisemne prace etapowe (adnotacja pisemna na pracy) dostarczają studentom informacji zwrotnych o stopniu osiągnięcia przez nich zakładanych przedmiotowych efektów kształcenia. Jednakże w niektórych pracach etapowych przeglądanych przez członków ZO PKA brakowało kryteriów oceny, jak i komentarza do niej. Wyniki weryfikacji stopnia osiągnięcia przez studentów efektów kształcenia dokumentowane są w różnych formach (prace egzaminacyjne, etapowe itp.) oraz w wypełnionych dziennikach praktyk, sprawozdaniach z praktyk, a na zakończenie procesu kształcenia w pracach dyplomowych i protokołach egzaminów dyplomowych. Obecni na spotkaniu z Zespołem Oceniającym studenci potwierdzili, iż są informowani na początku semestru o planowanych formach i terminach oceniania ich wiedzy, umiejętności i kompetencji, natomiast w trakcie semestru mają możliwość zgłaszania się do wykładowców w ramach konsultacji. Nauczyciele akademicy przechowują dokumentację przeprowadzonej ewaluacji osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia w wersji papierowej (w katedrach) lub elektronicznej zgodnie z regulacjami wewnętrznymi Uniwersytetu. Kryterium doboru nauczycieli akademickich przeprowadzających weryfikację stopnia osiągnięcia efektów kształcenia jest merytoryczne i opiera się na kompetencjach fachowych osoby prowadzącej przedmiot.

W sylabusach poszczególnych przedmiotów zawarto opisowo sformułowane wymagania dla uzyskania poszczególnych stopni realizacji efektów kształcenia (wg pięciostopniowej skali ocen). Okresowa ewaluacja treści zawartych w sylabusach prowadziła do korekty pod kątem efektywności sprawdzania osiągalności zakładanych efektów kształcenia. Studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA potwierdzili, że ze strony nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia dydaktyczne otrzymują niezbędne wsparcie w procesie kształcenia i realizacji zakładanych efektów kształcenia, zarówno w czasie zajęć wykładowych i ćwiczeniowych, konsultacji indywidualnych, jak i od opiekuna pracy w odniesieniu do przygotowywanych prac dyplomowych oraz badań naukowych realizowanych w ramach seminariów naukowych. Indywidualizacji wsparcia sprzyja niewielka liczba studentów na kierunku.

Efekty kształcenia uzyskane podczas odbywania praktyk zawodowych dokumentowane są w dziennikach praktyk, w których potwierdza się wykonywanie przez studenta zleconych zadań. Osiągnięte efekty kształcenia dokumentowane są w sprawozdaniach z praktyk. Podsumowania pisemnego realizacji praktyki dokonuje zewnętrzny opiekun praktyk w formie opinii, którą weryfikuje następnie na poziomie Instytutu opiekun praktyk, sprawdzając stopień

uzyskania założonych efektów kształcenia przy pomocy metod wskazanych w zatwierdzonym regulaminie praktyk. Stosowane narzędzia weryfikacyjne dotyczące przebiegu praktyk umożliwiają ocenę stopnia osiągnięcia przez studentów efektów kształcenia przypisanych dla praktyk. Założone efekty kształcenia w zakresie praktyk pozostają jednak w wyraźnym rozdźwięku z niewielką liczbą godzin trwania praktyk (20 godzin). Zależnie od wybranej przez studenta specjalności, praktyki odbywają się w poradniach małżeńsko-rodzinnych, w jednostkach pomocy społecznej oraz instytucjach i organizacjach zajmujących się pomocą i pracą socjalną. Dobór miejsc realizacji przez studentów praktyk zawodowych oraz zakres wykonywanych podczas nich zadań jest zgodny z treściami programowymi ocenianego kierunku studiów „nauki o rodzinie”, a także zakładanymi dla niego efektami kształcenia

Weryfikacji udziału studentów II stopnia kierunku „nauki o rodzinie” w badaniach naukowych dokonuje nauczyciel akademicki w czasie seminarium naukowego, oceniając stopień zaawansowania badań związanych z pracą dyplomową. Studenci studiów II stopnia mają do wyboru pięć seminariów magisterskich: Opieka paliatywna i hospicyjna, Pedagogika rodziny, Psychofizjologiczne podstawy małżeństwa, Innowacje społeczne i Zdrowie rodziny.

Władze jednostki doceniają znaczenie w procesie weryfikacji efektów kształcenia osiągniętych przez studentów pisemnych prac dyplomowych, których tematy ustalane są przez promotora, a zatwierdzane na poziomie instytutu. Docenia się znaczenie tego kroku weryfikacyjnego, mimo iż ten element procesu dyplomowania nie zawsze przebiega poprawnie, stąd zawarte w załącznikach do niniejszego raportu uwagi ekspertów ZO PKA. Dotyczą one poddanych ocenie prac dyplomowych i wskazują na potrzebę wzmocnienia skuteczności przyjętych rozwiązań przeglądu prac dyplomowych również na etapie ich tworzenia. Wśród losowo wybranych prac dyplomowych znalazły się bowiem przypadki niezgodności realizowanych tematów z zakładanymi dla kierunku efektami kształcenia, czy też braku adekwatności przyznanej oceny do zawartości merytorycznej pracy (szczegóły w załącznikach do raportu). Proces dyplomowania na poziomie uczelni reguluje Uchwała Senatu KUL 791/H/1 z 19.04.2018 r. zmieniająca wcześniejszą Uchwałę Senatu 729/III/22 z 6.06.2013 r. w sprawie zasad dyplomowania w KUL. Reguły kontrolne dotyczące przestrzegania zasad etycznych w badaniach naukowych ustala Zarządzenie ROP-0101-100/17 Rektora KUL JP II w sprawie zasad polityki antyplagiatowej oraz badania oryginalności prac dyplomowych na KUL z 16.11.2017 r. Proces kształcenia na kierunku kończy się egzaminem magisterskim. Składa się nań weryfikacja wiedzy studenta na temat treści podstawowych i kierunkowych (15 też magisterskich zatwierdzonych zostało przez dyrektora Instytutu prowadzącego kierunek) oraz ocena uzyskania zakładanych efektów kształcenia w obszarze badawczym w formie prezentacji przez studenta wyników badań własnych udokumentowanych w pracy dyplomowej przed komisją złożoną z przewodniczącego, opiekuna pracy (oraz opiekuna pomocniczego, jeśli został wyznaczony) i recenzenta. Kwestię ostatecznej oceny z egzaminu magisterskiego reguluje § 39 Regulaminu studiów, a z egzaminu sporządza się protokół. Studentowi przysługuje prawo wglądu do recenzji pracy dyplomowej, jak i do komentarzy sformułowanych wobec udzielonych podczas egzaminu dyplomowego odpowiedzi na postawione przez komisję pytania. Analiza prac dyplomowych oraz przebiegu egzaminu dyplomowego potwierdza ich dobrą jakość, choć należy zwrócić uwagę na jedną z prac (patrz zał. 7), której jakość nie pozwala na prawidłową weryfikację kierunkowych efektów kształcenia związanych z umiejętnością prowadzenia badań naukowych

Metody sprawdzające stopień realizacji zakładanych efektów kształcenia dla poszczególnych przedmiotów dobierane są poprawnie co do rodzaju, formy i metodyki, z uwzględnieniem specyfiki weryfikowanych zajęć, charakteryzują się różnorodnością i generalnie zapewniają ocenę uzyskania wszystkich zakładanych efektów kształcenia. Nauczyciele akademicy nie zmieniają zasad oceniania podczas trwania roku akademickiego..

Proces sprawdzania, weryfikacji i oceny uzyskania zakładanych efektów kształcenia na ocenianym kierunku jest w zasadniczej większości przypadków obiektywny, tzn. charakteryzuje się bezstronnością, rzetelnością i przejrzystością, przy przestrzeganej równości traktowania studentów i porównywalności uzyskanych ocen. W pojedynczych przypadkach ZO PKA wskazał na zawyżanie ocen, wystawiania wyłącznie ocen wysokich lub samych ocen bardzo dobrych uzyskiwanych przez studentów (zał. 3). Takie praktyki budzą zastrzeżenia, gdyż sprzeczne są z zasadą stosowania rzetelnych ocen i poprawnej weryfikacji stopnia realizacji zakładanych efektów kształcenia. Warto też w kontekście weryfikacji osiągniętych efektów kształcenia zwrócić uwagę na fakt adaptowania metod i organizacji sprawdzania efektów kształcenia do potrzeb studentów z niepełnosprawnościami.

Monitoringiem losów absolwentów zajmuje się Biuro Karier KUL, raporty nie uwzględniają jednak danych szczegółowych dotyczących kierunku. Przydatność osiągniętych efektów kształcenia na rynku pracy i/lub w dalszej edukacji jest więc potwierdzana jedynie przez kontakty pracowników i władz Instytutu prowadzącego kierunek z absolwentami (monitoring wewnętrzny), które potwierdzają, że przynajmniej ich część pracuje w instytucjach związanych z kierunkiem jako pracownicy socjalni, asystenci rodziny czy urzędnicy w różnych instytucjach związanych z rodziną na różnych szczeblach administracji.

Zasady postępowania w sytuacjach konfliktowych w przypadku trudności z zaliczeniem poszczególnych przedmiotów określa Regulamin studiów. Każdy student ma prawo do jednego egzaminu poprawkowego z danego przedmiotu (§22 wspomnianego regulaminu). Jeżeli student zgłasza uzasadnione zarzuty co do warunków i przebiegu końcowej weryfikacji osiągnięcia efektów kształcenia w ramach przedmiotu może ubiegać się o weryfikację komisyjną (§23 regulaminu). W skład powoływanej przez dziekana komisji wchodzi dziekan lub wskazana przez niego osoba jako przewodniczący oraz dotychczasowy egzaminator i dodatkowych egzaminator. W egzaminie mogą brać udział – studenci obserwatorzy: przedstawiciel samorządu oraz opiekun roku. Na etapie pracy dyplomowej, w sytuacji, gdy została ona oceniona przez opiekuna seminarium lub recenzenta na ocenę niedostateczną, studentowi przysługuje prawo do jej poprawienia. Studentowi przysługuje także prawo do ubiegania się o otwarty charakter egzaminu dyplomowego oraz w przypadku otrzymania oceny niedostatecznej do zadawania egzaminu dyplomowego w drugim terminie, który jest ostateczny (§42 regulaminu). W sytuacjach posądzenia o plagiat sprawa kierowana jest do rzecznika dyscyplinarnego.

Ponieważ na kierunku „nauki o rodzinie” nie prowadzi się zajęć dydaktycznych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, nie przewidziano specjalnych procedur sprawdzających dla takiej formy kształcenia.

Prawidłowo działa system informowania studentów o kryteriach i metodach oceny oraz dostarczania studentom informacji zwrotnej o wynikach sprawdzenia i oceny osiągniętych efektów kształcenia. Studenci – jak wynika z ich opinii – mają pełną jasność co do kryteriów i metod oceny a wyniki testów są podawane niezwłocznie. Analiza prac etapowych potwierdza prawidłowe działanie tego systemu.

2.3.

Uczelnia prowadzi internetową stronę poświęconą rekrutacji na studia, na której znajdują się zwięzłe informacje na temat samego kierunku i zasad rekrutacji. Zasady rekrutacji dla kandydatów na studia kierunku „nauki o rodzinie” II stopnia dostępne są na platformie e-kul. Informacje te są łatwo dostępne, aktualne, zrozumiałe i zawierają też ogólną charakterystykę kierunku. Wstęp na studia jest bezpłatny. Uruchomienie specjalności na kierunku jest zależne od liczby kandydatów, czego jednak nie zaznaczono na stronie rekrutacyjnej. Warunkiem ubiegania się o przyjęcie jest ukończenie studiów I stopnia w zakresie nauk o rodzinie lub studiów I albo II stopnia na innym kierunku. Po spełnieniu tego warunku na studia przyjmowana jest każda osoba, która złoży właściwe dokumenty. Kwalifikacja odbywa się na podstawie konkursu ocen na dyplomie. Procedury rekrutacji wprowadzają słabe kryterium selektywne, które – jak się wydaje – w niewystarczającym stopniu weryfikuje przyjęcie kandydatów o kwalifikacjach wstępnych, które pozwalają na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia. Takie zasady tylko w jakimś stopniu (odbyte i sfinalizowane studia I stopnia) pozwala domniemywać posiadanie przez kandydatów wstępnej wiedzy i umiejętności na poziomie niezbędnym do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia na ocenianym kierunku studiów. Kryteria i procedury rekrutacyjne są przejrzyste i bezstronnie zapewniają równe szanse dla kandydatów w podjęciu kształcenia na ocenianym kierunku

Zgodnie z art. 165 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym oraz Regulaminem Studiów KUL § 18 Student innej szkoły wyższej może przenieść się na KUL, jeżeli wypełnił zobowiązania wynikające z przepisów obowiązujących w opuszczanej szkole wyższej. Decyzję o przyjęciu podejmuje dziekan, który ocenia adekwatność uznania efektów kształcenia oraz kwalifikacji uzyskanych w innej szkole wyższej w zestawieniu z efektami kształcenia zakładanymi dla ocenianego kierunku. Dziekan wydziału określa warunki i tryb uzupełnienia różnic programowych, z uwzględnieniem efektów kształcenia uzyskanych w innej szkole wyższej, wyrażonych w punktach ECTS przypisanych do analogicznych przedmiotów w programie kształcenia KUL. Studenci wybierający „nauki o rodzinie” jako drugi kierunek mają obowiązek uzupełnienia brakujących efektów kształcenia, mają też możliwość uzyskania potwierdzenia efektów kształcenia uzyskanych w innej uczelni na drodze wpisu dziekana.

Zasady dyplomowania określają Uchwała 729/III/22 Senatu KUL z 6.06.2013 r. w sprawie zasad dyplomowania na Uniwersytecie oraz Regulamin Studiów KUL z 30.04.2015 r. – Uchwała Senatu 753/II/5.

Zasady, warunki i tryb identyfikacji efektów uczenia się uzyskanych poza szkolnictwem wyższym reguluje Uchwała 755/IV/8 Senatu KUL z dnia 25.06.2015 – Regulamin potwierdzania efektów uczenia się na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II. W jednostce działają Komisja powołana do tego celu oraz Pełnomocnik Dziekana do potwierdzenia efektów uczenia się. Przyjęte procedury umożliwiają sprawdzenie, czy kandydat osiągnął zakładane efekty kształcenia sformułowane dla wybranych przez siebie przedmiotów, spośród wyznaczonych przez radę wydziału.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Program i plan studiów dla ocenianego kierunku „nauki o rodzinie” oraz formy i organizacja zajęć, a także czas trwania kształcenia i szacowany nakład pracy studentów, mierzony liczbą punktów ECTS, umożliwia studentom pełne osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia oraz uzyskanie kwalifikacji odpowiadających poziomowi kształcenia. Programowa złożoność i różnorodność odpowiadające interdyscyplinarności kierunku „nauki o rodzinie” oraz aktualność prezentowanych treści stanowią właściwe narzędzie do zapewnienia możliwości osiągnięcia wszystkich efektów kształcenia dla kierunku. Metody kształcenia stosowane na wizytowanym kierunku przez swoją kompleksowość, uwzględnienie specyfiki dyscypliny/ kierunku oraz różnorodność pozwalają na osiągnięcie wszystkich zakładanych (modułowych i kierunkowych) efektów kształcenia, a także ma udział w badaniach prowadzonych przez Jednostkę. Ze względu na stworzenie w ramach kierunku możliwości kształcenia indywidualnego (ITS i IOS), studiowanie może być dostosowane do indywidualnej sytuacji studenta, rozpatrywanej również indywidualnie. Uczelnia i jednostka uwzględniają też potrzeby studentów z niepełnosprawnościami różnego typu, elastycznie dostosowując program do indywidualnej sytuacji studenta, umożliwiając im uczenie się i osiąganie założonych efektów kształcenia (Regulamin studiów KUL §9a). Studenci, także ze specjalnymi potrzebami, otrzymują wsparcie tak ze strony nauczycieli akademickich, m.in. w czasie konsultacji oraz zajęć dydaktycznych, a równocześnie są motywowani do samodzielności i aktywności w procesie badawczym i dydaktycznym, czego wymownym potwierdzeniem jest choćby prężnie działające koło naukowe studentów wizytowanego kierunku.

Mimo wskazanych drobnych niedociągnięć, należy podkreślić generalną zgodność rodzaju, formy, tematyki i metodyki prac egzaminacyjnych, etapowych, czynności opisanych w dziennikach praktyk, a także prac dyplomowych z koncepcją kształcenia, efektami kształcenia, a także ogólnoakademickim profilem studiów w zakresie dyscypliny naukowej „nauki o rodzinie”. Świadczą o tym także osiągnięcia naukowe studentów, którzy biorą czynny udział w studenckim ruchu naukowym, a ich opracowania publikowane są w pracach zbiorowych będących owocem konferencji studenckich oraz w publikacjach przyczynkowych.

Włączenie studentów kierunku w badania naukowe zarówno w ramach własnych prac dyplomowych, jak i w projekty realizowane wspólnie z nauczycielami akademickimi umożliwia im uzyskanie wiedzy, umiejętności i kompetencji niezbędnych do udziału w badaniach, co przekłada się na aktywność naukowo-badawczą studentów.

Mocne strony wizytowanego kierunku „nauki o rodzinie” to jednolity system szacowania nakładu pracy studenta oraz klarowny i przejrzysty system weryfikacji uzyskania zakładanych efektów kształcenia, który student ma możliwość poznać jeszcze przed zajęciami po lekturze sylabusów. Mocną stroną ocenianego kierunku jest też włączanie studentów w bieżące prace badawcze, w prowadzone granty oraz w organizację konferencji naukowych. Sprzyja to aktywizacji studentów i zdobywaniu przez nich nowych doświadczeń naukowo-badawczych. W ten nurt wpisują się także wspólne publikacje pracowników naukowych i studentów. W efekcie studenci mogą osiągnąć zaplanowane efekty kształcenia w zakresie pogłębionej wiedzy i umiejętności prowadzenia badań oraz kompetencji społecznych niezbędnych w działalności badawczej. Wśród pozytywów wskazać także należy szeroki wachlarz różnorodnych metod

dydaktycznych i narzędzi weryfikujących uzyskanie zakładanych efektów kształcenia, co potwierdzili studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA.

Wśród słabszych stron kierunku należy zauważyć brak klarowności w zakresie przedmiotów do wyboru, zwłaszcza jeżeli w danym roku realizowana jest tylko jedna specjalność, a kandydat rozpoczyna studia praktycznie bez możliwości wyboru specjalności. Także zakładane efekty kształcenia w zakresie praktyk okazują się nie do zrealizowania w pełni ze względu na niski wymiar godzinowy praktyk.

Dobre praktyki

Zalecenia

Jednostka powinna:

1. niezwłocznie uzupełnić kierunkowe efekty kształcenia o efekt odnoszący się do nabycia umiejętności językowych na poziomie B2+ Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego. Brak nauczania języka rodzi szereg konsekwencji w zakresie współpracy międzynarodowej, mobilności studentów i form nauczania.
2. zapewnić realną możliwość indywidualizacji ścieżki kształcenia w wymiarze nie mniejszym niż 30% liczby punktów ECTS koniecznej do uzyskania kwalifikacji odpowiadających poziomowi kształcenia,
3. na stronach rekrutacyjnych kierunku umieścić informację o możliwości otwarcia jedynie niektórych specjalności, aby kandydaci mieli tego świadomość na etapie zapisu na studiach na kierunku,
4. dostosować godzinowy wymiar praktyk zawodowych do potrzeb wynikających z realizacji kierunkowych efektów kształcenia i zaprogramowanych czynności wykonywanych przez studentów
5. zapewnić w systemie rekrutacji kryteriów selektywnych, zapewniających posiadanie przez kandydatów wstępnej wiedzy i umiejętności na poziomie niezbędnym do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia na ocenianym kierunku studiów,
6. zapewnić, by problematyka prac dyplomowych odpowiadała koncepcji kształcenia, ogólnoakademickiemu profilowi studiów oraz dyscyplinom naukowym, do których odnoszą się kierunkowe efekty kształcenia (dokonany przez ZO PKA przegląd prac dyplomowych wykazał przypadki niezgodności realizowanych tematów z zakładanymi dla kierunku efektami kształcenia).

Kryterium 3. Skuteczność wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia

- 3.1. Projektowanie, zatwierdzanie, monitorowanie i okresowy przegląd programu kształcenia
- 3.2. Publiczny dostęp do informacji

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 3

3.1.

Działania Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia w zakresie projektowania, zatwierdzania, monitorowania i okresowego przeglądu programu kształcenia prowadzone są zgodnie z ujętymi w Uchwale Senatu Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego wytycznymi. Na ich podstawie, powołana przez Dziekana komisja programowa, w skład której wchodzi dyrektor instytutu, wybrani przez radę instytutu nauczyciele akademicy, oraz przedstawiciele studentów i doktorantów, przygotowuje projekt programu kształcenia lub dalsze propozycje jego modyfikacji. Projekt programu kształcenia podlega zaopiniowaniu przez samorząd studentów oraz interesariuszy zewnętrznych.

Do źródeł informacji uwzględnianych w projektowaniu programu kształcenia należą propozycje zmian wypracowane na podstawie opinii nauczycieli akademickich, wyników przeprowadzanej wśród studentów ankiety (oceniającej zajęcia dydaktyczne, współpracę z nauczycielami akademickimi oraz wykorzystywaną w procesie dydaktycznym infrastrukturę), wyników monitorowania losów zawodowych absolwentów, wniosków z analizy sylabusów oraz sugestii zaangażowanych w proces kształcenia interesariuszy zewnętrznych. Wymienione źródła danych potwierdzają, iż interesariusze wewnętrzni (także poprzez udział w obradach Senatu, Rady Wydziału, komisji programowej, Wydziałowej Komisji Jakości Kształcenia (dalej: WKJK), Uczelnianej Komisji ds. Jakości Kształcenia) i zewnętrzni w sposób systemowy są włączani w dostosowywanie efektów kształcenia do własnych oczekiwań oraz potrzeb rynku pracy. Do istotnych dla ocenianego kierunku partnerów, z którymi konsultowano planowane do realizacji treści należy m.in. Lubelskie Towarzystwo Przyjaciół Chorych Hospicjum Dobrego Samarytanina, Wojewódzki Konsultant Medycyny Paliatywnej, Charytatywne Stowarzyszenie Niesienia Pomocy Chorym Misericordia w Lublinie, a także eksperci (nauczyciele akademicy) posiadający dorobek naukowy z obszaru nauk społecznych prowadzący zajęcia dydaktyczne w innych jednostkach organizacyjnych uczelni (głównie z Wydziału Nauk Społecznych, Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji). W Instytucie odpowiedzialnym za prowadzenie ocenianego kierunku studiów funkcjonuje ponadto Rada Interesariuszy Zewnętrznych, której członkowie są zapraszani na wybrane posiedzenia Rady Instytutu, szczególnie na etapie konsultacji dotyczących zakresu i placówek odbywania praktyk studenckich, czy opracowania programu nowych specjalności.

Działania systemu w zakresie monitorowania, okresowego przeglądu programu kształcenia oraz oceny osiągnięcia przez studentów zakładanych efektów kształcenia prowadzone są w oparciu o zasady sprawdzania stopnia osiągnięcia efektów kształcenia uregulowane zarządzeniem Rektora KUL w sprawie systemu weryfikacji efektów kształcenia. System weryfikacji efektów kształcenia, zakładający sprawdzanie efektów kształcenia w odniesieniu do poszczególnych przedmiotów oraz ich ostatecznej weryfikacji w procesie dyplomowania prowadzony jest poprzez przegląd i analizę m.in. protokołów egzaminacyjnych, opinii opiekunów praktyk, prac dyplomowych, a także arkuszy hospitacji zajęć dydaktycznych (na podstawie przyjętego planu). Należy podkreślić, iż wprowadzenie procedury oceny przeglądu procesu dyplomowania ex post było elementem doskonalenia procesu kształcenia wprowadzonym w wyniku wykorzystania wniosków z oceny Polskiej Komisji Akredytacyjnej na kierunku „teologia”. Jednocześnie należy wskazać, iż zawarte w załącznikach do niniejszego raportu uwagi ekspertów ZO PKA dotyczące poddanych ocenie prac dyplomowych wskazują na

potrzebę wzmocnienia skuteczności przyjętych rozwiązań przeglądu prac dyplomowych również na etapie ich tworzenia, bowiem wśród losowo wybranych prac dyplomowych znalazły się przypadki niezgodności realizowanych tematów z zakładanymi dla kierunku efektami kształcenia, czy też braku adekwatności przyznanej oceny do zawartości merytorycznej pracy (szczegóły w załącznikach do raportu).

Składową proces monitorowania stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia są również wyniki wypełnianych przez studentów w systemie elektronicznym e-KUL ankiet, na podstawie których wyznacza się tendencje w zakresie interesujących studentów specjalności. Corocznie, po zakończeniu każdego roku akademickiego, przeprowadzana jest ocena programu kształcenia, która obejmuje: efekty kształcenia, proces kształcenia prowadzący do uzyskania tych efektów oraz stopień osiągnięcia tych efektów. Wyniki oceny, wraz z propozycjami działań mających na celu podniesienie jakości kształcenia, są dokumentowane w postaci raportów (w tym coroczne sprawozdanie z oceny jakości dydaktyki prowadzonej w Instytucie) i referowane na spotkaniach WKJK i Rady Naukowej Instytutu, a następnie wykorzystywane jako podstawa do doskonalenia programów. Odnośnie wykorzystywanych w procesie projektowania oraz monitorowania i okresowego przeglądu źródeł danych, Zespół Oceniający zwraca uwagę na, zgłoszony przez nauczycieli akademickich, błędny sposób interpretacji wyników wypełnianych przez studentów ankiet. Opracowując podsumowanie ankiet nie uwzględnia się bowiem faktu, iż formularz ankiety obejmuje zarówno przygotowanie i sposób prowadzenia zajęć dydaktycznych jak i wykorzystywaną w tym procesie infrastrukturę dydaktyczną, której wyposażenie nie jest zależne od nauczycieli akademickich. W konsekwencji nauczyciel akademicki może uzyskać obniżoną ocenę ze względu na niesatysfakcjonujący studentów poziom modernizacji i wyposażenia sal dydaktycznych. Należy również zwrócić uwagę na potrzebę wzmocnienia w okresowej ocenie nauczycieli akademickich znaczenia dokonywanej przez studentów oceny w zakresie wypełniania obowiązków dydaktycznych. Przy obecnie przyjętej formule wyniki procesu ankietyzacji wykorzystywane są do diagnozowania nieprawidłowości prowadzonego procesu kształcenia (w wyniku czego podejmowane są rozmowy wyjaśniające), natomiast nie są narzędziem nagradzania i motywowania pracowników, których praca jest wysoko oceniana przez studentów. Choć wyniki procesu ankietyzacji są przedstawiane studentom podczas ich spotkań z Dziekanem Wydziału, na Radzie Wydziału, a także w przeznaczonym dla pracowników i studentów systemie informatycznym e-KUL, to należy zwrócić uwagę, iż dostępne tam zbiorcze podsumowanie ma jedynie charakter statystyczny, bez wskazania działań podejmowanych w następstwie sformułowanych przez studentów uwag.

Zespół Oceniający PKA zwraca uwagę na fakt, iż prowadzony cyklicznie przegląd programu kształcenia nie wykazał nieprawidłowości dotyczących stworzenia studentom studiów II stopnia możliwości osiągnięcia pogłębionej znajomości języka obcego na poziomie B2+ oraz faktu, że program nie umożliwia realnego wyboru zajęć studentom w wymiarze 30% liczby punktów ECTS koniecznej do uzyskania kwalifikacji odpowiadających poziomowi kształcenia.

W proces monitorowania, okresowego przeglądu programu kształcenia oraz w ocenę osiągnięcia przez studentów zakładanych efektów kształcenia włączani są zarówno interesariusze wewnętrzni jak i zewnętrzni (w tym pracodawcy oraz przedstawiciele instytucji przyjmujących studentów na praktyki zawodowe). Weryfikacja osiągniętych przez studentów efektów kształcenia, także pod względem sekwencji zdobywania poszczególnych komponentów

składających się na kierunkowe efekty kształcenia, ma charakter wieloetapowy. Przeprowadzana jest przez nauczycieli akademickich w toku realizowanych przez nich zajęć dydaktycznych z uwzględnieniem treści i założeń przyjętych w sylabusie przedmiotu, co podlega kontroli ze strony Dziekana Wydziału. Uwagi studentów dotyczące realizacji procesu kształcenia oraz zdiagnozowane przez nich trudności dotyczące możliwości osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia mogą być przekazywane opiekunowi roku. Ponadto studenci oceniają prowadzone zajęcia poprzez wypełnianie ankiety. W monitorowaniu i okresowym przeglądzie programu kształcenia uwzględnia się również sugestie absolwentów, które pozyskuje się przy pomocy przeprowadzanej przez Biuro Karier ankiety badającej losy absolwentów. Dane te, ze względu na ogólnikowy charakter ich analizy, uzupełniane są doraźnie pozyskiwanymi informacjami przekazywanymi przez nauczycieli akademickich utrzymujących kontakt z absolwentami oraz gromadzonymi w czasie bezpośrednich rozmów podczas organizowanych cyklicznie zjazdów absolwentów.

Udział interesariuszy zewnętrznych, reprezentujących potencjalnych pracodawców, zapewnia się poprzez bieżącą współpracę w zakresie praktyk studenckich oraz zajęć dydaktycznych (np. prowadzenie przez praktyków zajęć Opieka paliatywna i hospicyjna). Sugestie partnerów reprezentujących otoczenie społeczno-gospodarcze gromadzone są również poprzez organizację otwartych spotkań oraz innych, niemających formalnego charakteru, spotkań towarzyszących organizowanym przez Uczelnię przedsięwzięciom (konferencje, wspólne działania o charakterze naukowym).

Wyniki prowadzonego monitorowania, okresowego przeglądu programu kształcenia oraz oceny osiągnięcia przez studentów efektów kształcenia wykorzystuje się jako podstawę doskonalenia programu kształcenia, czego potwierdzeniem są wprowadzone modyfikacje realizowanego programu kształcenia. Działania podejmowane w procesie projektowania efektów kształcenia opierały się na szeroko prowadzonych konsultacjach ze studentami, nauczycielami akademickimi oraz partnerami zewnętrznymi, co pozwoliło na uwzględnienie postulatów wszystkich zainteresowanych grup. Zgodnie z oczekiwaniami studentów zdecydowano o zawieszeniu specjalności Wychowanie do życia w rodzinie, a w jej miejsce od roku akademickiego 2018/2019 zostanie wprowadzona specjalność Asystentura rodziny. Podobne zmiany wprowadzano w ubiegłych latach akademickich stwarzając możliwość wyboru ścieżki kształcenia Poradnictwo specjalistyczne oraz Przedsiębiorczość społeczna. Ponadto do programu studiów wprowadzono (realizowany uprzednio jako przedmiot do wyboru) zajęcia z Zarządzania finansami rodziny, co odpowiadało zainteresowaniom studentów. Wprowadzane do programu studiów modyfikacje każdorazowo poddawane być zaopiniowaniu przez nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na ocenianym kierunku studiów. W następstwie zgłoszonych przez nich uwag dokonano zmiany wykładu Związki nieformalne w Kościele i społeczeństwie na Wsparcie rodziny z uzależnieniem, a także wprowadzono seminarium Socjologia rodziny. Pozyskiwane od interesariuszy zewnętrznych opinie pozwalają na bieżące modyfikowanie treści kształcenia z uwzględnieniem aktualnych wyzwań rynku pracy, w wyniku czego do programu studiów wprowadzono, proponowane przez Centrum Wspierania Małżeństwa i Rodziny, warsztaty Negocjacje i mediacje, a także sugerowane przez współpracujących z Wydziałem Teologii nauczycieli z Wydziału Nauk Społecznych KUL przedmioty o charakterze ogólnym, uzupełniające wiedzę studentów z zakresu nauk społecznych (np. Wybrane zagadnienia z socjologii, Pedagogika ogólna).

3.2.

Działania systemu podejmowane w ramach zapewnienia publicznego dostępu do informacji obejmują monitorowanie przez WKJK oraz Dyrektora Instytutu dostępności i aktualności danych zamieszczanych na stronie internetowej Wydziału, a także badanie kompleksowości i użyteczności publikowanych informacji dla poszczególnych grup jej odbiorców. Na stronie internetowej Wydziału oraz portalach społecznościowych, w tym Facebook udostępniane są wszystkie niezbędne w toku realizacji procesu kształcenia informacje dotyczące: warunków rekrutacji, programu kształcenia, planu zajęć, organizowanych konferencji i innych inicjatyw, w tym popularno-naukowych itp. Poza publicznie dostępnymi portalami Wydział korzysta również z kanałów komunikacji intranetowej, w tym systemu e-KUL.

Forma prezentacji danych na stronie internetowej została dostosowana do potrzeb poszczególnych grup interesariuszy z uwzględnieniem przewidywanego sposobu ich wykorzystania (w tym dla obcokrajowców). Dostęp do informacji zawartych na stronie internetowej uzupełniają tradycyjne formy upowszechniania informacji takie jak: tablice informacyjne, gabloty wydziałowe, ulotki promocyjne, spotkania informacyjne (z kandydatami, studentami, absolwentami).

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Wydział Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego im. Jana Pawła II w Lublinie prowadzący oceniany kierunek studiów „nauki o rodzinie” określił, wdrożył i realizuje systemowe działania służące projektowaniu i zatwierdzaniu programów kształcenia. W ramach przyjętych procedur prowadzi systematyczne monitorowanie i okresowy przegląd programu kształcenia z uwzględnieniem uwag zgłaszanych przez poszczególnych interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych kierunku. Działania systemu posłużyły wdrożeniu wyżej wymienionych projakościowych zmian, których sposób realizacji wyposaża studentów w niezbędne na rynku pracy umiejętności.

Do mocnych stron systemu zapewniania jakości kształcenia należy, co potwierdziły przeprowadzone w toku wizytacji spotkania, kompleksowość zaplanowanych procedur systemu, a także dbałość Władz Wydziału o budowanie więzi ze studentami pozwalającej na zachowanie bieżącej wymiany informacji. Doceniając prowadzone w ramach systemu badania służące monitorowaniu procesu kształcenia oraz, co pokazały wyżej wymienione przykłady wprowadzonych modyfikacji, poprawę zdiagnozowanych przez nie nieprawidłowości, Zespół Oceniający PKA zwraca uwagę na uchybienia działania systemu, które mimo jego sprawnego zorganizowania nie zostały zdiagnozowane. Należą do nich błędy w zakresie procesu dyplomowania (niezgodność tematów prac z zakładanymi dla kierunku efektami kształcenia, nieadekwatność oceny do zawartości merytorycznej pracy), a także wykorzystywanego w przy monitorowaniu procesu kształcenia badania ankietowego skierowanego do studentów. Zespół oceniający PKA zwraca ponadto uwagę na konieczność wzmocnienia objętych systemem działań weryfikujących sposób realizacji przez studentów praktyk zawodowych (o czym szczerzej w opisie kryterium 1 i 2), a także ewaluację skuteczności wykorzystywanych przy monitorowaniu programu kształcenia źródeł danych i metod ich analizy (prowadzony cyklicznie przegląd programu studiów nie wykazał bowiem braku spełnienia wymogu osiągnięcia przez studentów studiów II stopnia pogłębionej znajomości języka obcego na poziomie B2+, a także umożliwienia

studentom realnego wyboru zajęć w wymiarze 30% liczby punktów ECTS koniecznej do uzyskania kwalifikacji odpowiadających poziomowi kształcenia). Wskazane słabe strony WSZJK winny być wykorzystane do weryfikacji skuteczności przyjętych narzędzi i metod bieżącej oceny oraz okresowego przeglądu programu kształcenia. Jednocześnie Zespół oceniający zwraca uwagę na fakt, iż podobne zastrzeżenia dotyczące poziomu kształcenia z języków obcych sformułowano w następstwie oceny programowej na kierunku „muzykologia” prowadzonym w tej samej jednostce (WKJK powinna wykorzystywać w formułowanych przez siebie rekomendacjach wnioski będące wynikiem zewnętrznej oceny jakości kształcenia).

Dobre praktyki

brak

Zalecenia

Jednostka powinna:

1. uzupełnić dokonywany w ramach procedur systemu przegląd prac dyplomowych o analizę zgodności realizowanych tematów z zakładanymi dla kierunku efektami kształcenia, a także adekwatności przyznanej oceny do zawartości merytorycznej pracy.
2. przeprowadzić ewaluację przyjętych metod monitorowania poprawności realizacji procesu kształcenia (brak spełnienia wymogu osiągnięcia przez studentów studiów II stopnia pogłębionej znajomości języka obcego na poziomie B2+, a także umożliwienia studentom realnego wyboru zajęć w wymiarze 30% liczby punktów ECTS koniecznej do uzyskania kwalifikacji odpowiadających poziomowi kształcenia).
3. dokonać korekty sposobu analizy i interpretacji danych pozyskiwanych przy pomocy badania ankietowego w sposób wyraźnie oddzielający ocenę nauczycieli akademickich od oceny infrastruktury wykorzystywanej w procesie dydaktycznym.
4. zapewnić, aby dokonywana przez studentów w procesie ankietyzacji ocena wypełniania obowiązków dydaktycznych przez nauczycieli akademickich była nie tylko narzędziem wykorzystywanym do diagnozowania nieprawidłowości prowadzonego procesu kształcenia, ale również nagradzania i motywowania wysoko ocenianych pracowników.
5. wzbogacić dotychczasowy sposób opracowania wyników ankiet o analizę jakościową, wnioski oraz zestawienie proponowanych działań doskonalących lub w przypadku uznania propozycji studentów za nieuzasadnione powodów uniemożliwiających ich wprowadzenie.

Kryterium 4. Kadra prowadząca proces kształcenia

- 4.1. Liczba, dorobek naukowy/artystyczny oraz kompetencje dydaktyczne kadry
- 4.2. Obsada zajęć dydaktycznych
- 4.3. Rozwój i doskonalenie kadry

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 4

4.1.

Liczba nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe dla ocenianego kierunku spełnia określone wymogi prawne i jest adekwatna dla prowadzonego profilu ogólnoakademickiego, drugiego poziomu studiów. Struktura ich kwalifikacji i dorobek naukowy pozwala na osiągnięcie efektów kształcenia zakładanych dla tego rodzaju studiów. Zgodnie z Raportem samooceny, minimum kadrowe na kierunku nauki o rodzinie, studia II stopnia, w trybie studiów stacjonarnych stanowi 12 osób (w tym 1 z tytułem profesora, 8 ze stopniem doktora habilitowanego i 3 ze stopniem doktora). Szczegółowe informacje o osobach zgłoszonych do minimum kadrowego zawiera załącznik nr 4 do raportu z wizytacji. Pośród kadry akademickiej znajdują się osoby, których zainteresowania badawcze wykraczają poza jedną dyscyplinę naukową, co pozwala realizować przypisane do kierunku efekty kierunkowe. Stosunek liczby nauczycieli akademickich, stanowiących minimum kadrowe, do liczby studentów wynosi na ocenianym kierunku dla studiów II stopnia – 1:4,8. Zatem spełnione są wymagania dotyczące stosunku liczby nauczycieli akademickich, stanowiących minimum kadrowe dla kierunku nauki o rodzinie, do liczby studentów tego kierunku studiów drugiego stopnia.

Dorobek naukowy nauczycieli akademickich na kierunku nauki o rodzinie, zwłaszcza tworzących minimum kadrowe, jest wystarczający. Prezentowany dorobek naukowy w zakresie nauk o rodzinie znajduje potwierdzenie w wykazie publikacji, tak krajowych, jak i zagranicznych, jak również uczestnictwie w konferencjach o charakterze lokalnym, krajowym oraz międzynarodowym. Jest to zespół z dużym doświadczeniem edukacyjnym, jednocześnie starający się nabywać nowe umiejętności i kompetencje we współpracy z zewnętrznymi instytucjami, organizacjami czy stowarzyszeniami pracującymi z i na rzecz rodziny. Zajęcia dydaktyczne są obsadzone w sposób prawidłowy.

4.2.

Należy przypomnieć, że nauki o rodzinie jako dyscyplina znajdują się w obszarze i dziedzinie nauk humanistycznych. Według Raportu samooceny KUL (pismo przewodnie z 15.03.2018 r.) efekty kształcenia przypisane są do obszaru nauk humanistycznych oraz nauk społecznych, odpowiednio w dziedzinie nauk humanistycznych, teologicznych, nauk społecznych, ekonomicznych czy prawnych. Takie szerokie spektrum dla kierunku interdyscyplinarnego, znajduje swoje przełożenie na zróżnicowaną pod względem posiadanych kwalifikacji, jak i rozwijanego dorobku naukowego. Obecnie w Polsce nie ma jeszcze wypromowanego doktoratu z nauk o rodzinie. Dlatego też, zważywszy na ten fakt oraz to, że kierunek ten został powołany i jest realizowany na Wydziale Teologicznym KUL, dominuje kadra, której stopnie i tytuły naukowe odnoszą się do dziedziny nauk teologicznych. Niemniej, część tej kadry posiada także dyplomy ukończenia studiów obejmujących dziedziny nauk społecznych czy humanistycznych i co istotne dorobek naukowy w zakresie nauk o rodzinie.

Nauczyciele akademicy stanowiący minimum kadrowe posiadają ponadto dorobek naukowy zapewniający realizację programu studiów w obszarze wiedzy odpowiadającym obszarowi kształcenia, wskazanemu dla tego kierunku studiów, w zakresie dyscyplin naukowych, do których odnoszą się efekty kształcenia.

Władze Instytutu Nauk o Rodzinie i Pracy Socjalnej KUL obciążają kadre dydaktyczną zgodnie z posiadanymi przez nią kwalifikacjami i wskazywanym dorobkiem naukowym. (Załącznik nr 7 do raportu z wizytacji).

4.3.

Jak potwierdzali nauczyciele akademicy na spotkaniu z Zespołem Oceniającym, polityka kadrowa KUL jest prowadzona w oparciu o ciągłe monitorowanie poziomu naukowo-dydaktycznego. Wśród nich wskazywano m.in. okresową ocenę dorobku naukowego i osiągnięć dydaktycznych (system wyróżniania i nagradzania), semestralną ewaluację zajęć przez studentów czy hospitage zajęć dydaktycznych. Jednocześnie pracownicy mogą korzystać z dotacji na badania statutowe, dofinansowań kursów, szkoleń w ramach projektu „Pożyczki na kształcenie” czy możliwości pogłębiania swoich umiejętności w zakresie nowoczesnych metod kształcenia, w tym zastosowania nowych technologii czy pogłębiania swoich kompetencji językowych. Na Uniwersytecie istnieje program aktywnej polityki płacowej, w ramach którego nauczyciele akademicy dostają stosowne premie w zależności od osiągniętych postępów naukowych.

Nauczyciele akademicy, w okresie ocenianym, podejmowali liczne aktywności badawcze. Na uwagę zasługują zwłaszcza projekty międzynarodowe, które dotyczyły badań nad kondycją rodziny polskiej na tle innych krajów, międzykulturowe postawy *pro-life* wśród młodzieży czy badań nad uzależnieniami od hazardu. W porównaniu do poprzedniego okresu ocenianego dorobek naukowy kadry akademickiej na kierunku nauki o rodzinie (Raport Zespołu Oceniającego z roku 2008), należy podkreślić fakt wzmożonej aktywności badawczej nad małżeństwem i rodziną, co odzwierciedlają publikacje, projekty badawcze, zaangażowanie środowiskowe poszczególnych pracowników (dorobek dostępny na stronie internetowej www.naukiorodzinie.pl; także w informacjach podanych w Raporcie samooceny dla PKA, część III-załączniki).

Pracownicy mają możliwość prowadzenia badań naukowych zgodnie z dyscypliną nauki o rodzinie mają możliwość publikacji swych artykułów w uczelnianych periodykach naukowych (m.in. w seriach wydawniczych: Gra o życie, Homo homini, Centrum Badań nad Rodziną, Zeszyt Nauki o Rodzinie). Działalność badawcza nauczycieli akademickich przekłada się na aktywność studencką w tym obszarze, w ramach działalności Koła Badań Społecznych Studentów InoRiPS (m.in. projekty badawcze: Analiza sytuacji młodych rodziców na rynku pracy w mieście Lublin; Współczesna bezdomność, analiza zjawiska bezdomności wśród osób do 28 roku życia; Wyzwanie dziesięciu dni – jak długo wytrzymasz bez mediów społecznościowych?).

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Przedstawiona liczba nauczycieli akademickich, stanowiąca minimum kadrowe dla ocenianego kierunku nauki o rodzinie, studia II stopnia o profilu ogólnoakademickim, spełnia wymogi dotyczące minimalnej liczby nauczycieli akademickich określonych w stosownym rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów (DzU. Z 2016r. poz. 1596 ze zm.). Prowadzone w jednostce badania naukowe, wsparte aktywną współpracą z instytucjami systemu wsparcia małżeństwa i rodziny oraz właściwa obsada zajęć dydaktycznych (stosownie do aktywności badawczej) w

pełni gwarantuje realizację zakładanych efektów kształcenia na ocenianym kierunku. Polityka przyjęta na Wydziale prowadzona jest w kierunku konsolidacji zasobów nauczycieli akademickich, przy współpracy studentów, do pracy naukowo-badawczej w większych zespołach. Jednostka prowadzi badania naukowe w zakresie obszarów wiedzy, odpowiadających obszarom kształcenia, do których został przyporządkowany kierunek, a także w dziedzinach nauki oraz dyscyplinie naukowej, do której odnoszą się efekty kształcenia. Rezultaty prowadzonych w jednostce badań naukowych są wykorzystywane w projektowaniu i doskonaleniu programu kształcenia na ocenianym kierunku oraz w jego realizacji.

Dobre praktyki

brak

Zalecenia

brak

Kryterium 5. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w procesie kształcenia

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 5

W Instytucie Nauk o Rodzinie i Pracy Socjalnej funkcjonuje Rada Interesariuszy Zewnętrznych, której zadaniem jest planowanie i koordynowanie wieloaspektowych, w tym odnoszących się do kształcenia, działań związanych ze współpracą z otoczeniem społecznym, gospodarczym i kulturalnym. Współpraca z Radą w realizacji procesu dydaktycznego stanowi ważny element doskonalenia jakości kształcenia. Służy przygotowaniu studentów do podjęcia pracy zgodnie z potrzebami otoczenia społeczno-gospodarczego i kulturalnego. Oprócz sformalizowanej formy współpracy, istotną rolę w doskonaleniu i organizacji procesu kształcenia odgrywają niesformalizowane kontakty, spotkania oraz inicjatywy przedstawicieli Instytutu i podmiotów zewnętrznych. Instytut jest otwarty na wielowymiarową współpracę z instytucjami kościelnymi, edukacyjnymi, opiekuńczo-wychowawczymi i kulturalnymi. Wśród wielu aktywności należy wskazać na ścisłą współpracę: z Hospicjum Dobrego Samarytanina w Lublinie (rozwój postaw prospołecznych poprzez aktywność wolontaryjną na rzecz osób zależnych, chorych i cierpiących i ich rodzin); z Centrum Wsparcia Dziecka i Rodziny im. św. Brygidy Szwedzkiej (m.in. prowadzenie mediacji w małżeństwie i rodzinie przez nauczycieli akademickich), z Charytatywnym Stowarzyszeniem Niesienia Pomocy Chorym Misericordia w Lublinie w zakresie m.in. realizacji praktyk i staży studenckich, aktywności wolontaryjnej czy wspólnych konferencji naukowych; z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie w Lublinie – praktyki studenckie, wspólne badania i szkolenia wspomagające profesjonalizację asystentów rodziny; ze Szkołą Katolicką im. Królowej Jadwigi w Lublinie oraz ze Stowarzyszeniem Natanaelum – współpraca poprzez organizację kursów, szkoleń konferencji, badań naukowych (m.in. realizacja grantu finansowanego przez Polsko-Amerykańską Fundację Wolności w 2015 roku). Na spotkaniu z Zespołem Oceniającym, przedstawiciele Rady wyraźnie podkreślali otwartość władz Wydziału i Instytutu na uwagi i zalecenia dotyczące samego procesu kształcenia na ocenianym kierunku – wskazywali na konkretne rozwiązania uwzględnione w programie kształcenia na *naukach o rodzinie* (np. współpraca przy opracowaniu wdrożonych specjalności).

Reasumując, współpraca w realizacji procesu dydaktycznego służy właściwemu przygotowaniu studentów do podjęcia pracy zgodnie ze zmieniającymi się potrzebami otoczenia społeczno-gospodarczego i kulturalnego. Władze Instytutu podejmują współpracę z instytucjami kościelnymi, edukacyjnymi, opiekuńczo-wychowawczymi, pomocy społecznej tym samym powiększając zasoby potencjalnych pracodawców dla swoich absolwentów. Istotne są także rozmowy z opiekunami praktyk, indywidualne spotkania z przedstawicielami pracodawców z Lublina i regionu oraz wymiana poglądów z pracownikami instytucji, w których studenci odbywają praktyki. Wyniki tej współpracy stanowią cenny element wpływający na modyfikację oferty edukacyjnej Instytutu.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Jednostka współpracuje z otoczeniem społecznym, gospodarczym i kulturalnym, w tym z pracodawcami i organizacjami pracodawców, w szczególności w celu zapewnienia udziału przedstawicieli tego otoczenia w określaniu efektów kształcenia, weryfikacji i ocenie stopnia ich realizacji, organizacji praktyk zawodowych. Ze względu na przyjęty profil kształcenia (ogólnoakademicki) współpraca z instytucjami zewnętrznymi przejawia się przede wszystkim we współpracy dla organizowania i realizacji praktyk studenckich oraz wzmocnienia postaw prospołecznych. Podkreślano, iż współpraca ta daje dobre, oczekiwane rezultaty, przede wszystkim zadowolenie studentów, którzy mogą weryfikować swoją wiedzę oraz doskonalić

umiejętności już nabyte, jak również nabywać nowe. Jednocześnie brane są pod uwagę sugestie interesariuszy zewnętrznych w modyfikacji programu nauczania. Dobór partnerów zewnętrznych jest zgodny z założonymi efektami kształcenia dla przyjętych obszarów kształcenia. Nadto, zarówno kadra akademicka, jak i studenci angażują się w działalność środowiskową, a przez to ci ostatni mają możliwość wykazać się posiadanymi predyspozycjami w obszarze pracy na rzecz rodziny.

Dobre praktyki

brak

Zalecenia

brak

Kryterium 6. Umiejdzynarodowienie procesu kształcenia

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 6

Polityka umiejdzynarodowienia sprowadza się, w swym głównym wymiarze, do staży zagranicznych (finansowanie z zasobów własnych Uniwersytetu oraz programów unijnych), mobilności kadry dydaktycznej oraz studentów w ramach programów Erasmus+, także współpracy bilateralnej oraz inicjatyw indywidualnych. W ocenianym okresie w ramach programu Erasmus i Erasmus+ wyjechał 1 student i 4 nauczycieli akademickich (Instytut Nauk o Rodzinie, Uniwersytet Katolicki w Lyon; Katolicki Uniwersytet w Rużomberku). Nadto, ze staży i wizyt studyjnych skorzystało 11 pracowników (m.in. Papieski Uniwersytet Laterański w Rzymie, Uniwersytet Katolicki Eichstaett-Ingolstadt, Uniwersytet Witolda Wielkiego w Kownie, Instytut Psychologii im Kostiuka w Kijowie, The Open University Associate Lecturer, Katolicki Uniwersytet w Rużomberku, Glasgow Caledonian University, Spanish National Distance University UNED, Seton Hall University, Le Centre Hospitalier Universitaire Sainte Marguerite, Haute Ecole de Travail Social, University of Notre Dame, the Nanovic Institute for European). Z kolei studenci są zapraszani do udziału w międzynarodowych konferencjach w ramach projektów badawczych (np. wizytacja instytucjach pomocowych w ramach projektu „Poznanie funkcjonowania systemu pomocy społecznej w Niemczech (z Uniwersytetem Katolickim Eichstaett-Ingolstadt, 5.11.2013-31.01.2014). InoRiPS zaprasza do współpracy gości zagranicznych przy realizacji wspólnych konferencji i sympozjów naukowych, np. cykl konferencji z okazji Narodowego Dnia Życia i Dnia Świętości Życia, konferencja „Spółdzielnie socjalne. Teoria i praktyka”, wideokonferencja „Youth Development in Africa and in Europe – opportunities and challenges”, cykl konferencji „Zdrowie publiczne – socjalny, edukacyjny i psychologiczny wymiar”. Władze Instytutu zapraszają gości z wykładami gościnnymi dla studentów.

W ramach programu Erasmus i Erasmus+, w ocenianym okresie, gościł jeden student i jeden nauczyciel akademicki.

Niewielka aktywność studentów w programie Erasmus+ wynika po części z niewystarczającej znajomości języków obcych i niemożności ich rozwijania w ramach studiów oraz braku oferty zajęć prowadzonych w języku angielskim.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Zważywszy na fakt posiadania mocnych zasobów ludzkich (nauczyciele akademicy), sam proces umiędzynarodowienia mogłyby być większy. Do słabych stron należy zaliczyć tym samym niewielką mobilność w programie Erasmus+, zwłaszcza pośród studentów. Nie wykazano również udziału profesorów wizytujących (zarówno zapraszanych, jak i wyjazdu własnych pracowników).

Dobre praktyki

brak

Zalecenia

Jednostka powinna:

1. wzbogacić ofertę kształcenia o zajęcia/moduły prowadzone w językach obcych, które pozwoliłyby wzmocnić umiejętności językowe studentów kierunku nauki o rodzinie, a tym samym umożliwić stworzenie oferty dla studentów z uczelni zagranicznych.
2. zwiększyć udział profesorów wizytujących w procesie kształcenia, jak również motywować do wyjazdów własnych nauczycieli akademickich w tym charakterze.

Kryterium 7. Infrastruktura wykorzystywana w procesie kształcenia

7.1. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa

7.2. Zasoby biblioteczne, informacyjne oraz edukacyjne

7.3. Rozwój i doskonalenie infrastruktury

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 7

7.1.

Bazę naukowo-dydaktyczną stanowią pomieszczenia znajdujące się w budynku Kolegium Jana Pawła II Kampusu KUL. Do realizacji procesu kształcenia służy 21 sal przeznaczonych na cele dydaktyczno-naukowe. Nadto, dla celów organizacji konferencji naukowych wykorzystuje się Aulę Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Gmachu Głównym KUL oraz sale w budynku Centrum Transferu Wiedzy. 6 sal (z 21) wyposażonych jest w stały sprzęt multimedialny, jednocześnie istnieje możliwość używania przenośnego sprzętu do pozostałych sal, w zależności od potrzeb dydaktycznych. W Kampusie Uniwersytetu jest dostępny Internet bezprzewodowy, z którego mogą korzystać zarówno pracownicy, jak i studenci. Łączna liczba stanowisk we wszystkich salach wykładowych to 705 miejsc. Sale, w których odbywają się zajęcia są dostosowane wielkością oraz wyposażeniem do realizowanych w nich zajęć. Studenci mają możliwość korzystania z komputerów stacjonarnych z dostępem do Internetu (6 stanowisk w holu Kolegium Jana Pawła II, 11 – w Bibliotece Wydziału Teologii KUL; nadto do dyspozycji są komputery w pozostałych budynkach Uniwersytetu oraz Bibliotece Głównej KUL). Pracowników i studentów, w codziennej pracy i nauce, wspiera platforma e-kul, za pomocą której realizuje się większość spraw administracyjnych wspierających przebieg studiów, jak również możliwe jest umieszczanie materiałów dydaktycznych, dostęp do katalogów i naukowych baz danych.

Wszystkie budynki są przystosowane do osób niepełnosprawnych (windy, podjazdy). Dodatkowo Uniwersyteckie Centrum Aktywizacji Osób z Niepełnosprawnością organizuje kurs orientacji przestrzennej dla osób niewidzących i słabowidzących oraz wspomaga dowóz osób z niepełnosprawnością ruchową. Ponadto, studenci niesłyszący i słabosłyszący mają możliwość odbywania zajęć w salach wykładowych i ćwiczeniowych ze specjalistycznym oprzyrządowaniem, oferowana jest im pomoc w dostępie do wykładów i ćwiczeń oraz w kontaktach z wykładowcami i administracją KUL. Przy każdych drzwiach zostały zamontowane zakładki brajlowskie, które ułatwiają studentom niewidomym i słabowidzącym zlokalizowanie pomieszczenia. W bibliotekach wydziałowych oraz Bibliotece Głównej istnieje odpowiednie oprzyrządowanie dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Studentom niewidomym i słabowidzącym Jednostka oferuje dostęp do pracowni komputerowej ze specjalistycznym oprogramowaniem (linijki brajlowskie), adaptację podręczników i innych materiałów dydaktycznych (metoda brajla), grafikę dotykową – w tym modele 3D i udźwiękowioną grafikę dotykową, nowoczesne laboratorium językowe z dostosowaniami dla osób niewidomych oraz kurs orientacji przestrzennej. Budynki, w których realizowane są zajęcia dydaktyczne, jak również pozostała infrastruktura (w tym pomieszczenia biblioteczne) spełniają wymagania BHP.

7.2.

Na system biblioteczny KUL składa się księgozbiór Biblioteki Uniwersyteckiej KUL oraz szeregu bibliotek specjalistycznych (wydziałowych czy instytutowych). Wśród bogatych zasobów biblioteki Wydziału Teologii, ponad 16000 tytułów książkowych oraz 19 tytułów czasopism specjalistycznych bezpośrednio dedykowanych jest studentom kierunku „nauki o rodzinie”. Korzystanie z zasobów bibliotecznych możliwe jest m.in. przez komputerowy Katalog Zbiorów Polskich Bibliotek Naukowych NUKAT; stronę internetową Biblioteki Uniwersyteckiej KUL – Multiwyszukiwarka Primo. Studenci korzystają z zasobów bibliotecznych także w językach obcych. Rokrocznie – na wniosek nauczycieli akademickich, aktualizowane są zasoby biblioteczne o nowe pozycje. W miarę możliwości, pozycje książkowe są zamawiane w większej ilości egzemplarzy, jak również – jeżeli istnieje taka możliwość – w wersji elektronicznej, co umożliwia nieograniczony dostęp dla studentów.

7.3

Władze Wydziału podejmują starania o sukcesywne doposażanie sal dydaktycznych w stacjonarny sprzęt multimedialny. Pozyskuje się finanse na poprawę warunków kształcenia, m.in. na bieżące remonty sal, nowe oprogramowanie sprzętu komputerowego, jak również jego modernizację; zwiększanie zasobów bibliotecznych. Zarówno studenci, jak i wykładowcy mogą, na bieżąco, wносить postulaty o uzupełnianie zasobów bibliotecznych o nowe pozycje wydawnicze.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Zarówno zasoby infrastruktury, jak i zbiory biblioteczne zaspokajają potrzeby pracowników i studentów w realizacji programu kształcenia. W Kolegium Jana Pawła II, w którym realizowane są zajęcia na kierunku „nauki o rodzinie”, istnieje pełne zaplecze dla pracy naukowej nauczycieli akademickich (pomieszczenia dla katedr). Budynek jest przestronny, przystosowany dla

zwiększonej liczby osób na korytarzach, nadto istnieje możliwość skorzystania z miejsc siedzących. Stanowiska biblioteczne są dostosowane do możliwości osób z niepełnosprawnościami (np. lupy, programy umożliwiające korzystanie przez osoby niedowidzące lub niewidzące, stanowiska dla niepełnosprawnych ruchowo). Zasoby biblioteczne KUL, reprezentujące szerokie spektrum dyscyplin naukowych, w tym tych z nauk o rodzinie, w pełni umożliwiają realizację przyjętych efektów kształcenia dla studiów I i II stopnia.

Dobre praktyki

brak

Zalecenia

brak

Kryterium 8. Opieka nad studentami oraz wsparcie w procesie uczenia się i osiągnięcia efektów kształcenia

8.1. Skuteczność systemu opieki i wspierania oraz motywowania studentów do osiągnięcia efektów kształcenia

8.2. Rozwój i doskonalenie systemu wspierania oraz motywowania studentów

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 8

8.1.

Jednym z najważniejszych elementów opieki oraz wsparcia studentów kierunku Nauki o rodzinie w procesie uczenia się i osiągnięcia efektów kształcenia jest postawa kadry akademickiej. Biorąc pod uwagę fakt, że na kierunku studiuje niewielu studentów, należy stwierdzić że studia mają w praktyce charakter indywidualny, co pozytywnie wpływa na jakość kształcenia. Ten szczególny charakter studiów podkreślali sami studenci twierdząc, że wsparcie ze strony Jednostki jest udzielane zgodnie z potrzebami. Warto zaznaczyć, że Jednostka stworzyła skuteczne mechanizmy opieki i wsparcia studentów oraz ich motywowania do osiągnięcia wysokich wyników w nauce. Studenci podczas spotkania z ZO podkreślili, że mogą liczyć na wsparcie ze strony nauczycieli akademickich. Pozytywnie ocenili ich oraz fakt, że dyżury są podane na stronie internetowej oraz na tablicach ogłoszeniowych. Zgodnie stwierdzili, że zarówno kontakt, jak i dyżury są dostosowane do ich potrzeb, a wsparcie, które otrzymują, jest wystarczające. Ponadto, możliwość kontaktu zapewniona jest również poprzez specjalną stronę internetową.

Studenci mają wystarczające wsparcie ze strony opiekunki roku, do której mogą zgłaszać wszelkie uwagi związane z tokiem kształcenia czy bieżącymi sprawami. Ponadto wysoko ocenione zostało wsparcie ze strony władz Wydziału pod kątem opieki nad ich potrzebami: w opinii studentów działania Wydziału pozwalają na sumienne zdobycie niezbędnej wiedzy oraz sprawiają, że studenci czują dużą swobodę w codziennym funkcjonowaniu na Uczelni. Jak wynika z opinii studentów, wszelkie problemy zgłaszane Prodziekanowi ds. studenckich były efektywnie rozwiązywane.

W opinii studentów wdrożony system przyznawania pomocy materialnej jest sprawdzony, sprawiedliwy i przejrzysty. Oprócz ustawowych gwarancji pomocy materialnej, studenci mają możliwość otrzymania nagrody Rektora KUL oraz stypendium dla osób bezinteresownie działających na rzecz Uczelni przyznawane przez Towarzystwo Przyjaciół KUL.

Obsługa administracyjna studentów odbywa się w dziekanacie Wydziału. Zarówno w opiniach pracowników Wydziału jak i samych studentów przeważała pozytywna ocena współpracy. Społeczność studencka podkreślała, że nie ma większych problemów związanych z obsługą w dziekanacie, a osoby pracujące w niej oceniano jako kompetentne. Studenci uzyskują ponadto wszelkie informacje z aktualizowanej na bieżąco strony internetowej Wydziału.

Materiały dydaktyczne i pomoce naukowe udostępniane studentom podczas studiów na ocenianym kierunku przyczyniają się do zwiększenia i utrwalenia wiedzy, dzięki czemu studenci odczuwają duże wsparcie w procesie kształcenia. Udostępniane materiały są dostosowane do potrzeb studentów

Obecni na spotkaniu z ZO studenci podkreślili, że znana jest im działalność Biura Karier, natomiast nie korzystają z jego usług. Spotkanie ZO z przedstawicielami Biura Karier KUL potwierdziła, iż działalność Biura skupia się na ogólnym zapewnieniu studentom warunków rozwoju pod kątem kariery zawodowej, jednak nie ma charakteru kierunkowego. Jednostka ta prowadzi m.in. projekt „Cool Careers”, w którym częściami składowymi są narzędzia do badania kompetencji, indywidualne doradztwo zawodowe, coaching kariery, doradztwo z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej prowadzone przez nowego doradcę zawodowego ds. przedsiębiorczości oraz warsztaty, mające ułatwić odbiorcy wejście na rynek pracy. Studenci na spotkaniu z ZO wyrazili nadzieję, iż z pewnością bardziej przydatne byłoby zwiększenie działań mających na celu organizację spotkań z przyszłymi pracodawcami oraz targów pracy, na których mogliby zapytać o najważniejsze aspekty związane z zawodem po ukończonym przez nich kierunku.

W Jednostce działa Wydziałowa Rada Samorządu Studentów, która prowadzi działalność o charakterze kulturalno-organizacyjnym, adresując swoje działania do ogółu studentów Wydziału. Samorząd dysponuje również samodzielnym pomieszczeniem, w którym na co dzień mieści się ich biuro. Docelowo mają być tam też organizowane spotkania o charakterze kulturalno-rozrywkowym. Wydział w pełni zapewnia przedstawicielom studenckim infrastrukturę i warunki do realizowania zadań mających na celu wspieranie rozwoju samorządności studenckiej na Wydziale Teologii KUL. Studenci są również reprezentowani w organach kolegialnych Wydziału, w tym m.in. w Radzie Wydziału oraz zespole zapewniania jakości kształcenia. Koło Naukowe również otrzymuje wsparcie ze strony Wydziału – zarówno merytoryczne, jak i finansowe. Finansowanie działalności organizacji studenckich odbywa się również na poziomie centralnym, dzięki czemu studenci mają możliwość pozyskania środków od Uczelnianego Samorządu Studentów KUL lub z funduszy Prorektora ds. studenckich. Przedstawiciele Samorządu wyrazili pozytywną opinię o relacjach z władzami jednostki.

Przedstawiciele studentów biorą czynny udział w życiu Wydziału. Podczas spotkania z ZO pozytywnie ocenili współpracę z Władzami. Przyznali, że mają wpływ na program kształcenia i harmonogram zajęć, a wszelkie zgłaszane problemy są rozwiązywane na bieżąco. Poinformowali, że uzyskują dofinansowanie na swoją działalność oraz mają pełną możliwość korzystać z różnych form wsparcia, które oferują im Władze Wydziału

Niewątpliwie wyróżniającą działalność Uczelnia prowadzi na polu wspierania osób z niepełnosprawnościami, prowadząc Centrum Aktywizacji Osób z Niepełnosprawnością KUL CAN. Centrum prowadzi informację dla kandydatów i studentów o stypendiach, formach i zakresie pomocy dostępnej dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawnościami, odpowiada za organizację transportu na uczelnię z miejsca zamieszkania (w granicach miasta) dla osób mających trudności w poruszaniu się, prowadzi zajęcia sportowe i integracyjne oraz informuje o źródłach wsparcia finansowego. Infrastruktura Uczelni jest w pełni dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, co ułatwia im swobodne korzystanie z oferty edukacyjnej Uczelni, która umożliwia również indywidualną możliwość dostosowania programu kształcenia do konkretnych potrzeb. Pracownicy KUL CAN działają na rzecz studentów z niepełnosprawnościami, umożliwiając im również wykonanie w specjalnie przygotowanym pomieszczeniu transkrypcji, audiobooków i innych form przystosowania materiałów do potrzeb studentów ocenianego kierunku. Podczas spotkania z ZO osoby działające na rzecz KUL CAN opowiedziały bieżące przykłady działań na rzecz studentów z niepełnosprawnościami, których efekty warto na tym etapie zaznaczyć jako niewątpliwie wyróżniające w skali całego kraju.

Studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA pozytywnie ocenili przepływ wszelkich informacji związanych z opieką i wsparciem studentów za pomocą stron internetowych Wydziału oraz Uczelni. Niestety, na Wydziale nie jest prowadzone badanie dotyczące zadowolenia z poziomu systemu opieki studentów lub oceny pracy administracji, co z pewnością pozytywnie wpłynęłoby na jakość studiów na ocenianym kierunku.

Studenci mają możliwość korzystania z programu wymian studenckich – zarówno na poziomie kraju, jak i w ramach programu Erasmus+. Wydział wydelegował również osobę odpowiedzialną za ten program, która odpowiedzialna jest zarówno za jego organizację i koordynację, jak i bieżące informowanie studentów o aktualnej ofercie.

Pozytywnie oceniana jest skuteczność systemu zgłaszania spraw związanych z tokiem kształcenia.

8.2.

Studenci podczas spotkania z ZO ocenili, że Władze Wydziału na bieżąco reagują na ich potrzeby i stawiane wymagania – są bowiem informowani o formach wsparcia na początku semestru podczas pierwszych zajęć, na stronie internetowej Wydziału i Uczelni oraz na tablicach informacyjnych umieszczonych w budynku. Ponadto, aktywność Samorządu Studenckiego pozwala na szybkie przekazywanie pilnych i niezbędnych informacji dotyczących funkcjonowania na Uczelni, Wydziale i Instytucie.

Studenci na koniec każdego semestru mają możliwość wypełnienia ankiety, w której oceniają poziom zajęć, prowadzących, plan studiów oraz infrastrukturę budynku. Studenci na spotkaniu z ZO przyznali, że wypełniają ankiety, choć jak zaznaczają, nie mają poczucia, że realnie przyczyniają się one do zmiany sytuacji w Wydziale. Ponadto, wyrazili obawy, że nie są one anonimowe ze względu na to, iż wypełnia się je po zalogowaniu do systemu internetowego. Władze Wydziału zapewniły jednak, iż system jest w pełni anonimowy i w pełnym stopniu gwarantuje brak dostępu prowadzących do danych osoby wypełniającej ankietę.

Studenci mają możliwość zgłaszania uwag w sposób nieformalny m.in. podczas spotkań z Władzami Wydziału, Samorządem Studenckim oraz opiekunami roku. Obecni na spotkaniu

z ZO zainteresowani studenci przyznali, że korzystali z tej drogi zwłaszcza w przypadku sytuacji drażliwych, związanych z niesprawiedliwym traktowaniem przez prowadzącego zajęcia.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Studenci ocenianego podczas wizytacji kierunku są otoczeni standardową opieką, w skład których wchodzi m.in. stypendia socjalne, nagrody Rektora za najlepsze wyniki w nauce i nagrody ze strony Fundacji działającej przy Uczelni. Niewątpliwie ogromnym wsparciem jest kadra akademicka, która zabezpiecza podstawowe potrzeby studentów związane z efektywnym osiągnięciem zakładanych efektów kształcenia i w ramach osiągnięcia umiejętności badawczych.

Ogromnym atutem Uczelni jest funkcjonowanie centrum KUL CAN, które stworzyło skuteczny i efektywny system wsparcia osób z niepełnosprawnościami. Jednostka nie tylko wdraża nowatorskie metody rozwoju tych studentów, ale kompleksową obsługą administracyjną i pełną dostępnością do wszelkich informacji związanych z przyznawanymi formami wsparcia i opieki stanowi może stanowić wzór do postępowania dla wielu Uczelni w całej Polsce.

Jednostka powinna zwrócić szczególną uwagę na aspekt zajęć praktycznych na ocenianym kierunku. Studenci przyznali bowiem, iż w ich opinii zbyt małą wagę przywiązuje się do zapewnienia im wiedzy związanej z bezpośrednim wykonywaniem możliwego zawodu po ukończeniu studiów.

Jednostka wspiera funkcjonowanie i działalność Samorządu Studenckiego oraz działającego Koła Naukowego. Wsparcie zapewnione jest zarówno na poziomie infrastrukturalnym, jak i finansowym, co zapewnia organizacjom możliwość rozwoju w różnych dziedzinach. Jednostka nie prowadzi oceny systemu opieki i wsparcia przez studentów ani poziomu obsługi administracyjnej oraz dostępu do informacji.

Dobre praktyki

Opisane powyżej Centrum KUL CAN należy do największych atutów Uczelni pod kątem systemu wspierania studentów – wypracowany system może stanowić wzór dla szkół wyższych w całej Polsce. Dotyczy to nie tylko niezwykle szerokiej opieki nad studentami z unikalnym w skali kraju programami dowozu studentów niepełnosprawnych na uczelnię oraz programami zajęć sportowo-terapeutycznych, ale również aktywnego włączania ich w życie akademickie na KUL.

Zalecenia

W celu pełnego i efektywnego wsparcia studentów w procesie kształcenia Jednostka powinna:

1. przeprowadzać badanie mające na celu ocenę system opieki i wsparcia studentów, poziomu obsługi administracyjnej i dostępu do informacji;
2. zorganizować dla studentów cykl spotkań informacyjno-zapoznawczych z przyszłymi pracodawcami, podczas których będą mogli szczegółowo zapoznać się z zadaniami stawianymi przed nimi jako pracownikami.
3. usprawnić system informowania studentów o efektach działań podjętych w wyniku weryfikacji ankiet, co pozytywnie wpłynęłoby na ich świadomość dotyczącą

skuteczności ankietyzacji w Jednostce. Ocena dostosowania się jednostki do zaleceń z ostatniej oceny PKA, w odniesieniu do wyników bieżącej oceny

8. Ocena dostosowania się jednostki do zaleceń z ostatniej oceny PKA, w odniesieniu do wyników bieżącej oceny

Brak zaleceń sformułowanych w wyniku ostatniej oceny programowej. Działając na podstawie art. 48a ust. 3 oraz art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365, z późn. zm.) Prezydium Polskiej Komisji Akredytacyjnej – po zapoznaniu się z działaniami naprawczymi dotyczącymi zaleceń i uwag zawartych w Uchwale Nr 128/2009 Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej z dnia 5 marca 2009 r., a także kierując się sprawozdaniem Zespołu działającego w ramach obszaru nauk humanistycznych i teologicznych, opracowanym zgodnie z przepisami ustawy w jej brzmieniu obowiązującym do dnia 30 września 2011 r., w sprawie oceny jakości kształcenia na kierunku „nauki o rodzinie” prowadzonym na Wydziale Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia wydało ocenę pozytywną uznając wykonanie zaleceń sformułowanych w raporcie z poprzedniej wizytacji (kadra naukowa, zwłaszcza osoby wchodzące w skład minimum kadrowego, wzbogaciła dorobek naukowy o publikacje z zakresu problematyki rodzinnej).

Przewodniczący Zespołu oceniającego
prof. dr hab. Andrzej Łyda

Załączniki:

Załącznik nr 1. Podstawa prawna oceny jakości kształcenia

1. Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2017 r. poz. 2183, z późn. zm.);
2. Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595 z późn. zm.);
3. Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (Dz. U. z 2016 r. poz. 64).
4. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 września 2016 r. w sprawie ogólnych kryteriów oceny programowej (Dz. U. z 2016 r. poz. 1529);
5. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych (Dz. U. Nr 179, poz. 1065);
6. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2011 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego (Dz. U. Nr 253, poz. 1520);
7. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 10 lutego 2017 r. w sprawie tytułów zawodowych nadawanych absolwentom studiów, warunków wydawania oraz niezbędnych elementów dyplomów ukończenia studiów i świadectw ukończenia studiów podyplomowych oraz wzoru suplementu do dyplomu (Dz. U. z 2017 r. poz. 279);
8. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 16 września 2016 r. w sprawie dokumentacji przebiegu studiów (Dz. U. z 2016 r. poz. 1554);
9. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 września 2014 r. w sprawie warunków, jakim muszą odpowiadać postanowienia regulaminu studiów w uczelniach (Dz. U. z 2014 r. poz. 1302);
10. Statut Polskiej Komisji Akredytacyjnej przyjęty uchwałą Nr 3/2016 Polskiej Komisji Akredytacyjnej z dnia 29 listopada 2016 r. w sprawie statutu Polskiej Komisji Akredytacyjnej;
11. Uchwała Nr 2/2017 Prezydium Polskiej Komisji Akredytacyjnej z dnia 12 stycznia 2017 r. w sprawie zasad przeprowadzania wizytacji przy dokonywaniu oceny programowej.